

MUNTANYA

4,30€ / ANY 134 / ABRIL 2010 / **888**

PARCS NATURALS

Urdaibai, reserva de la biosfera

ESPELEOLOGIA

Norbert Font i Sagué, 100 anys després

BARRANCS

Descens del Tignoso (Còrsega)

COMPETICIÓ

La dona esportista i la societat

III CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA REVISTA MUNTANYA

Guanya dos caps de setmana (hotel+forfets) a Vallnord (Andorra), o emporta't un material de primera classe per a la pràctica de l'esquí, a més d'un lot de llibres de muntanya.

BASES

PARTICIPANTS

Poden participar tots els fotògrafs, aficionats o professionals que ho vulguin.

TEMA

L'esquí i el seu entorn. Fotografies d'esquí de muntanya, nòrdic, alpí, snowboard o qualsevol altra de les modalitats que es puguin practicar a la neu, tant en l'àmbit esportiu com en la competició.

OBRES

Les obres es presentaran amb arxius digitals en format JPEG. Cada autor podrà presentar fins a un màxim de tres fotografies. La mida i el format recomanable és de 24 x 36 cm amb una resolució de 300 ppp.

PRESENTACIÓ

Les fotografies s'enviaran per correu postal, gravades en un CD o DVD. Juntament amb aquest CD/DVD s'hi adjuntarà la butlleta d'inscripció en un sobre tancat. A la coberta del sobre hi ha de figurar el pseudònim emprat, el mateix que ha de constar en el CD/DVD, i el títol de l'obra.

DATA D'ADMISSIÓ I ENVIAMENT

Fins al 30 de desembre del 2010, al Centre Excursionista de Catalunya (Paradís, 12, 08018 Barcelona).

JURAT

Serà designat per la Redacció de la revista *Muntanya* entre persones de prestigi reconegut en l'àmbit de fotografia de muntanya i entre els patrocinadors del concurs. La seva decisió serà inapel·lable i, si escau, resoldran les incidències que hi pugui haver.

Tema: Esquí

Guanyador
2 caps de setmana
(hotel + forfets)
per a dues persones a

vallnord
ANDORRA

HOTEL MÀGIC MASSANA ****
ABBA XALET SUITES ****

+ un lot de llibres

Conjunt valorat en 750 €

Finalista
pells POMOCA
ADVENTURE GLIDE i
motxilla FERRINO LITE 25
+ un lot de llibres

Conjunt valorat en 350 €

DECISIÓ

La decisió del Jurat es farà pública durant la primera quinzena de gener del 2011 a través del web www.cec.cat.

PREMIS

Guanyador: dos caps de setmana a VALLNORD (Andorra), en Hotel en AD (ABBA XALET SUITES****, HOTEL MÀGIC MASSANA****) i forfets per a dues persones, a més un lot de tres llibres.

Finalista: pells d'esquí de muntanya POMOCA ADVENTURE GLIDE, destinades a esquiadors de muntanya i a competidors amateurs, amb tecnologia Pomoca Safer Skin (70 % mohair, 30% niló); una motxilla d'equí FERRINO LITE 25, de polièster, amb butxaques per a sonda i pala, portapiolets, cinta de compressió i compatibilitat amb bossa d'hidratació, a més d'un lot de tres llibres.

ALTRES CONSIDERACIONS

■ Les fotografies premiades es publicaran a la revista *Muntanya* i s'enviarà gratuïtament un exemplar als concursants.

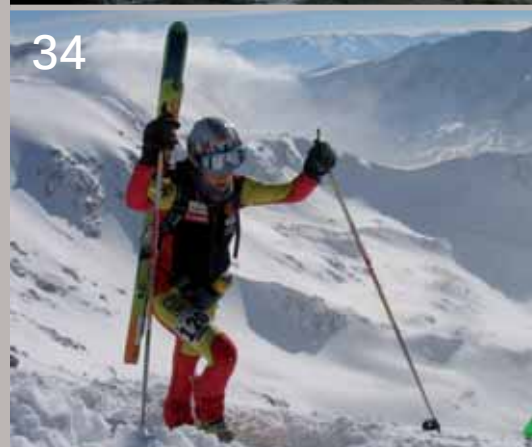
Informació i consultes: revista.muntanya@cec.cat / www.cec.cat

Lot de llibres:

- 100 anys d'esquí a Catalunya. Passions de neu. Antoni Real
- Objectiu infinit. L'ambiciosa i intensa creació fotogràfica d'Ignasi Canals i Tarrats. Josep Maria Cuenca - Ramon Barnadas
- Flora i vegetació. Josep Vigo i Bonada

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

ANY 134 / NÚM. 888 / ABRIL 2010

ARTICLES

- 6 N. Font i Sagué i el Club Muntanyenc (1907-1909)
Enric Aragonès i Valls
- 12 ¡Un altre avenc! (Primera exploració de l'avenc d'en Roca)
Marià Faura i Sans
- 18 Urdaibai, reserva de la biosfera del País Basc
Ferran Alexandri
- 26 Descens del Tignoso (Còrsega)
Xavier Arregui
- 34 La dona esportista i la societat actual
Emma Roca

SECCIONS

- 5 Editorial
- 40 Vies d'escalada
- 42 Llibres i mapes
- 44 La motxilla de muntanya
- 49 Amics de la muntanya
- 50 Itineraris excursionistes

Portada: **Ovella de raça latxa, originària del País Basc, present a la reserva d'Urdaibai, de llana llarga, basta i blanca.**
Foto: Valentí Zapater.

Redacció i administració
Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat
www.cec.cat

Subscripcions
Tel.: 933 152 311
Subscripció anual: 24 €
(sis números)

Publicitat
Tel.: 696 206 159
revista.muntanya@cec.cat

Dipòsit legal
B-545-1958

ISSN
0212-2111

Impressió en paper ecològic

Director
Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Edició i assessorament lingüístic
Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Secretari de redacció
Ernest Godó

Consell de redacció
Francesc Beato
Jordi Bernat
Joan Campaña
David Mengual
Enric Nosàs
Josep M. Sala
Valentí Zapater

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia
Albert Martínez

Impressió
IGOL, S.A.
www.igol.es

Publicació d'articles
Per publicar articles a la revista *Muntanya*, descarregueu-vos les normes de presentació d'originals a www.cec.cat (Publicacions, Revista Muntanya).

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

El Centre Excursionista de Catalunya, a l'efecte previst en l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines de la revista *Muntanya*, o una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de revistes de premsa.

Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posada a disposició, etc.) de la totalitat o d'una part de les pàgines de la revista *Muntanya*, requerirà l'autorització oportuna, que serà concedida per CEDRO (www.cedro.org).

La revista *Muntanya* és membre de:

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Deixa el cotxe i viatja a peu...

Un any més des de Banoa
us oferim
la possibilitat
de recórrer el món a peu.

Treks elaborats de manera artesanal.
sempre en grups reduïts
i amb experimentats guies de la casa.

**Ladakh,
vall de Zaskar
i Caixmir.**
[Índia]

23 dies, juliol i agost.

**Travessia
en la serralada
de Huayhuash.** [Perú]

18 dies, agost.

**"Cordillera Real".
La gran travessia.**
[Bolívia]

25 dies, agost.

**Caminant per les
muntanyes Altai.**
[Mongòlia]

22 dies, agost.

**Muntanyes Taurus
i pujada a l'Ararat.**
[Turquia]

16 dies, agost.

**Caminant pel regne
de Mustang.** [Nepal]

23 dies, agost.

**A peu per
les muntanyes Simien.**
[Etiòpia]

17 dies, octubre i novembre.

Volta als Annapurnes.
[Nepal]

24 dies, octubre i novembre.

**Sikkim, trek als peus
del Kanchenjunga.**
[Índia]

23 dies, octubre i novembre.

**Trek a Gokyo
i C.B. Everest.
País Xerpa.** [Nepal]

24 dies, novembre.

A peu pel Sàhara.
[Algèria]

15 dies, novembre.

banoa
Treking

www.banoa.com

Ronda de Sant Pere 11, àtic 3^a
08010 BARCELONA
Tel: 93 318 9600 - Fax: 93 318 0037
e-mail: ben@banoa.com

Ledesma 10 bis, 2^a
48001 BILBAO
Tel: 94 435 5119 - Fax: 94 423 2039
e-mail: bio@banoa.com

Centre Excursionista
de Catalunya

¡FES-TE'N SOCI!

933 152 311

Paradís, 10 i 12 / 08002 Barcelona / www.cec.cat

Aniversaris

Amb el número 640, publicat l'abril de 1970, la revista *Muntanya* es publica per primer cop completament en català i torna a l'antiga numeració, que és el resultat de sumar els números del *Butlletí* (el primer número va aparèixer el 1891) i els de *Montaña* (1952-1969), en una clara manifestació de la continuïtat centenària de la publicació del CEC i dels seu afany per divulgar informació.

Així, doncs, hem de celebrar que la capçalera en català compleix aquest mes d'abril, amb el número 888, quaranta anys. Quatre dècades de premsa excursionista en català que han posicionat la nostra revista com una de les més prestigioses i antigues del sector.

Els actes de celebració que estem planificant des de la Redacció i des del mateix Centre Excursionista de Catalunya donaran el seu fruit a la fi del 2010. Òbviament, us tindrem informats.

També aquest abril es compleix un altre aniversari. Es tracta del centenari de la mort de Norbert Font i Sagué, personatge polifacètic, soci il·lustre del CEC, que va destacar com a naturalista, geòleg i introductor de l'espeleologia a Catalunya, que morí el 19 d'abril de 1910 als 35 anys d'edat. La revista *Muntanya*, al llarg de l'any 2010, dedicarà diversos articles en homenatge a Font i Sagué, en els quals recordarem i descobrirem les facetes de la seva vida com a home, com a científic i com a excursionista.

Encetem aquest número amb dos treballs d'investigació en quals coneixerem la relació de Font amb el CMB, i també la primera exploració de l'avenç d'en Roca, que fou així mateix la seva darrera incursió en el medi subterrani.

**Ferran
Alexandri**
Director de
Muntanya

La muntanya a Catalunya

Catalunya és un país muntanyós. Tret d'algunes planes com l'Urgell, Osona, el Bages, el Gironès i el delta de l'Ebre, es pot dir que la resta del país és un conjunt de serralades que tenen com a coronació el Pirineu.

No es tracta de fer un editorial sobre geografia, prou coneguda pels lectors, sinó de fer una reflexió sobre la poca importància que des de tots els punts de vista es dona d'aquest fet, que no és nou i, si fem una generalització, pot ser injusta l'única sortida per a les comarques de muntanya com a segona residència.

No és aquest el cas d'altres regions d'Europa on, com aquí, la supervivència de les regions muntanyoses no era possible amb els mitjans i recursos de la ramaderia i la pobra productivitat agrícola. Però si ens emmirallem amb Suïssa, Àustria o Itàlia, per exemple, podem veure com conviuen la ramaderia, el turisme i l'esport.

¿Per què, doncs, això no es produeix a Catalunya? Jo crec que no ha estat mai una prioritat a l'hora de transformar el territori i donar-li un desenvolupament necessari econòmic i sostenible que, sense eliminar la segona residència, permetés una conservació i productivitat dels boscos i una ramaderia autòctona extensiva que evités la proliferació de la massa forestal caòtica.

Això explica també la manca d'una política decidida de promoció dels esports de muntanya, i com a conseqüència, la inexistència d'un pla de refugis de muntanya que serveixi per a la pràctica de manera segura i assequible del nostre esport de muntanyencs.

No es pot oblidar que el turisme és avui un dels principals ingressos de Suïssa, i el turisme està lligat a l'esport de muntanya en el nostre cas. El turisme internacional és, ara per ara, anecdòtic en les nostres muntanyes.

Josep Manel Puente
President del CEC

Fou una d'aquelles matineses que vaig sortir a passejar però al cap d'un minut vaig tornar per agafar la càmera. El cel serà i les boires juganeres creaven un ambient força interessant. De seguida vaig veure les ovelles que vaig incloure com a part principal i primer pla d'aquesta fotografia; però el gran contrast entre els animals i el cel dificultava la realització tal i com la volia. Un filtre degradat de dos punts i un cel exposat al límit de la sobreexposició (però sense perdre detall) van solucionar el problema.

Fotògraf:
Valentí Zapater
Càmera:
Canon EOS 20D.
Objectiu:
17-40 f/4 a 19 mm.
Exposició:
f/7.1 1/25s ISO 100, RAW.

VALENTÍ ZAPATER

N.Font i Sagué

i el Club Muntanyenc (1907-1909)

Autor: **Enric Aragonès i Valls**

Retrat de Font i Sagué (Clixé Matorrodona, publicat al Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural), ampliada pel soci Pelai Mas i emmarcada en marbre, aquesta fotografia presidí la sala d'actes del Club Muntanyenc.

La relació de Font i Sagué amb l'agrupació formada per deixebles seus, que emprengué amb gran entusiasme la represa de les seves exploracions subterrànies deu anys després, no és gaire coneguda més enllà de l'efímer retorn del mestre a les exploracions amb el descens a l'avenc d'en Roca. Les actes del Club Muntanyenc, amablement posades a disposició pel seu president Daniel Vergès, han permès omplir aquest buit i ajuden a entendre per què aquella empresa encetada amb tanta empenta es va acabar abruptament al cap de tan sols dos anys.

EXPLORACIÓ DE L'AVENC D'EN ROCA (4 DE SETEMBRE DE 1907)

Les ressenyes de l'anterior exploració del club a l'avenc d'Ancosa acabaven demanant col·laboració als propietaris d'avencs, per tal que els donessin a conèixer i en facilitessin l'exploració. Aquella crida tingué una resposta immediata: la del naturalista amateur Antoni Mir i Capella, hereu de la pròspera casa Guineu de Sant Sadurní, fundador del Museu Boet —museu tristament desaparegut durant la guerra— i company d'excursió de Font i Sagué. Ell i el seu nebot Pere Mir i Ràfols, president de la Cambra Agrària local, comunicaren l'existència d'un avenc proper a la creu d'Ordal, al peu del turó de les Agulles, i oferiren la seva col·laboració per tal d'explo-

JOSEP M. CO DE TRIOLA, AFCEC

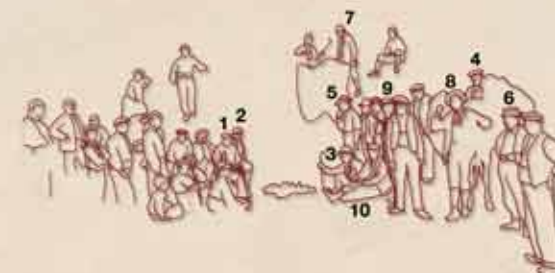
rar-lo. D'antuvi es va fer una primera expedició per tal de localitzar i tenir una idea de la importància de la cavitat: el 26 d'agost, Faura, els Mir i el guia Serafí Alemany —que havia descobert l'avenc trenta-cinc anys enrere— observaren l'ampla boca (2,5 x 1,75 m) i hi mesuraren amb la sonda una fondària de 40 m (33 m, segons les topografies actuals). Del so que feien les pedres en caure al fons deduïren que hi havia aigua (L'Àpat, 31/08/1907).

L'exploració es va portar a terme el 4 de setembre en companyia d'una nombrosa concurrència de gent del país, entre els quals Antoni i Pere Mir, que donaren suport econòmic a l'operació, i moltes altres persones de Sant Sadurní i Sant Pau d'Ordal que, amb els consocis Eduard Vidal i Riba (president de l'Aplec Catalanista) i Sal, esperaven els expedicionaris sobre el terreny. Els excursionistes arribaren en dues tongades: la de Faura i el Muntanyenc, amb el seu president al capdavant, i el grup de Font i Sagué, que hi acudí acompanyat pel botànic Manuel Llenas i Fernàndez, en Josep Puig Oliveres i el Sr. Miret, quan aquells havien assolit el primer replà.

Faura dirigí les operacions fins a l'arribada del seu mestre; aquest donà el vistiplau a la instal·lació i davallà el primer pel pou esglaonat fins al fons de la gran sala, a -33 m, en el que havia de ser el seu darrer descens. Darrera seu, Co de Triola, Josep Colomines i Roca, Faura, Pau Obiols i l'Albert Santamaria assoliren el fons, quedant al primer replà Timoteu Colomines, Lluís Sabartès, en Sal i el Dr. Serradell.

Un cop a baix, els espeleòlegs exploraren i amidaren la cavitat; n'aixecaren un plànol en planta i perfil i hi recolliren insectes; mentre que Co fotografià l'escena amb llum de magnesi. Font i Faura exploraren després la continuació de l'avenc fins al darrer pas practicable, quedant en Santamaria a mig camí per fer d'enllaç. Amb això l'avenc quedà íntegrament reconegut fins als -56 m que li donen les topografies actuals.

Després de Font, els exploradors emprengueren l'ascensió. I, estant encara Santamaria i Faura al fons, es brindà a Pere Mir i a un pagès anomenat

Vendrell (a) Novençà l'oportunitat de conèixer aquelles profunditats. Faura va ser el darrer en sortir de l'avenc. En l'*Espeleologia de Catalunya* resumeix així les principals característiques de l'avenc:

El fondo de esta gran cavidad está a los 41 m del lecho del torrente superior, tiene de N a S 23 metros, y de E a O 17, siendo la altura del techo de 25 á 28 metros ... ¡es magnífico! Al SE, existe un hoyo muy característico, por donde continúa la sima, serpenteando, con un enrarecimiento del aire, que dificultaba la respiración, pudimos descender 23 metros más abajo que el suelo de la sima, siendo, por tanto, el total de su profundidad unos 63 metros.

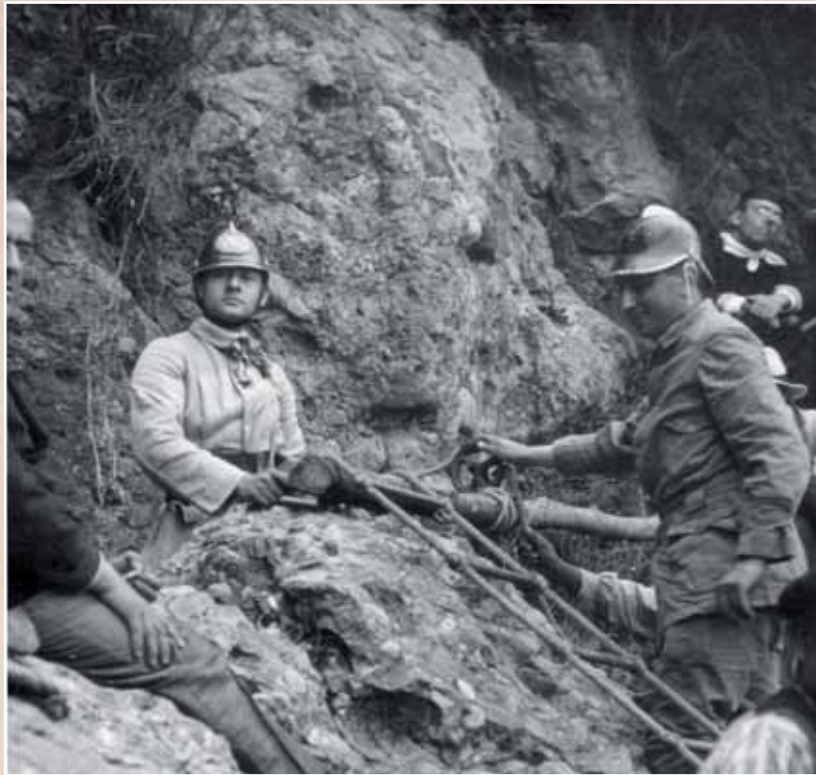
Els esquemes de la cavitat, que es publicaren redibuixats per l'artista Jaume Llongueres i Badia, s'assemblen força als aixecaments topogràfics actuals. Les mides, en canvi, 41 m per al fons de la sala i 63 m per al punt més baix, estan un 24% i un 12%, respectivament, per sobre de les avui acceptades.

L'estudi dels insectes i artròpodes fou encomanat a Felip Ferrer i Vert: un coleòpter que trameté a l'especialista vienès Edmund Reitter resultà ésser una espècie nova: *Troglocharinus ferreri* Reitt. Més endavant, Jeannel i Racovitza comprovaren que aquesta espècie colonitza tot el massís cretaci. D'altra banda, el Dr. Serradell publicà una nota amb els mol·luscs recollits, entre els quals una espècie nova a la que anomenà *Helix (Xerophila) ordalensis*. S'ha escrit que aquestes actuacions assenyalen la naixença dels estudis biospeleològics al nostre país.

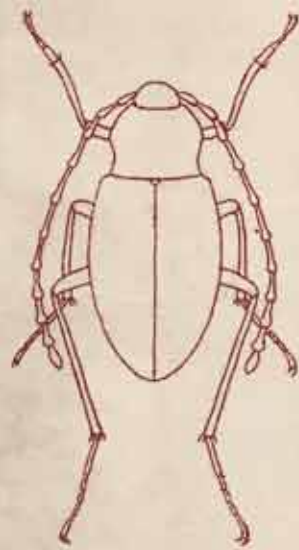
Faura, inspirat per Font, atribuï la gènesi de l'avenc a un esfondrament. Al seu criteri, la dolomia que suporta la calcària era un terreny més favorable

A punt de marxa. Un cop enllestida la feina, els espeleòlegs s'han canviat de roba, la instal·lació ha estat desmuntada i el material s'ha carregat a les mules. En aquesta esplèndida fotografia coral, Carles Querol i Lluís Willaert hi han identificat els

personatges següents: 1) mossèn Joan Junyent, ecònom de Sant Pau d'Ordal; 2) l'Albert Santamaria; 3) Pere Mir; 4) Antoni Mir. Nosaltres hi veiem: 5) Font i Sagué, amb teula i esclavina, i 6) el Dr. Serradell, i hi creiem veure: 7) Pau Obiols; 8) Josep Colomines; 9) Timoteu Colomines i 10) Serafí Alemany. A Faura, que devia portar sotana en aquell moment, no se'l veu enlloc; ¿s'amaga potser darrera la bandera catalana, tot i sostenint-la?

Maheu (a la foto, entre el P. Marcet i Faura), va contactar amb Font i Sagué abans del seu tercer viatge a Catalunya.

El Troglocharinus Ferreri Reitt, resultà ser una espècie nova.

a la circulació de l'aigua; el col·lapse dels buits que s'hi haurien format seria el responsable de la formació de l'avenc, que s'acabaria manifestant a l'exterior per la infiltració de l'aigua del torrent. Avui trobaríem ingènua aquesta explicació: ja en els anys cinquanta s'explicava la gènesi dels avencs de Garraf en tres etapes successives (erosiva, quimioclàstica i quimiolitogenètica) en què les aigües fluents i infiltrades són els agents principals i on els fenòmens d'enfonsament tenen escassa importància.

Marques de nivell d'aigua que els exploradors observaren a un metre d'alçada els convenceren que l'aigua engolida per l'avenc s'hi entollava temporalment abans de desaparèixer per infiltració. Amb això es reconeixia el paper d'embornal de l'avenc; paper que Faura observà després en altres avencs. L'aigua infiltrada s'afegiria a un corrent soterrani que, seguint la falla del torrent de les Febres a les penyes Roges, aniria a parar a les costes de Garraf. En *Espeleologia de Cataluña*, suposà que a més fondària devia passar «un río de anchas riberas, y cuya constitución y orientación no podemos fijar». I, després d'explorar el Font i Sagué, arribà a pensar que l'aigua que surt a la Falconera procedia del Penedès a través de les esquerdes i fractures del massís de Garraf (*Butlletí del CEC*, 205); suposició tan agosarada com incerta.

Faura qualificà l'avenc de magnífic; Font, en canvi, esperava trobar-hi més fondària i més dificultats:

Vaig volguer ser; car les referencies que me'n donaren me feren creure que seria molt mes fondo y que's presentarian dificultats per la seva descensió. No va succehir ni l'una cosa ni l'altra, si be no dexà de ser un exemplar magnífic en el seu gènere, especialment la gran caverna del fons. (*La Il·lustració Catalana*, 1/12/1907)

VINCULACIÓ AL CLUB (13 DE JULIOL DE 1908)

Font es congratulà de la iniciativa d'aquell jovent entusiasta, tot i que jutjà aquelles primeres exploracions com una preparació o entrenament, i els assenyalà el camí a seguir:

En aquesta excursió vaig poguer apreciar l'entusiasme, coratge y resistencia dels nous espeleòlechs del Club Montanyench, y en conseqüència se renovaren mes antigues aficions y detirminí ayudarlos y guiarlos en totes les exploracions que fessen. Que n'hi hà moltes per fer encara a Catalunya y sense cap dubte que se'n farà alguna que valgue per totes; a les Costes de Garraf mateix queda encara l'avench de la Ferla, un dels més fondos del món, hont jo no vaig passar dels 150 metres per manca de material y sobretot de companys ardis y forts. Ara que'ls tinch es l'hora de rependre la tasca.

Y a fè qu'es bastant llarga la que'ns cal fer [...] car además del macís de Garraf hont hi hà encara avencs esgarrirossos que no han sigut explorats, tenim els de Montserrat que sens dubte donaràn sorpreses, els de Sant Llorens del munt y serralades vehines, els del macís cretàcch del Bergadà y sobretot els de les comarques altes de Lleyda hont se descubriràn indubtablement corrents soterranies. (*La Il·lustració Catalana*, 1/12/1907)

Conscient que era ell qui havia estat el primer i que havia encomanat la seva afició als novells espeleòlegs:

...dels quals no sé si puc titularme mestre, com ells me diuen, car res els he ensenyat; l'únic mèrit que puc tenir és el d'haverlos precedit en semblant afició, i l'haverlos encomanat l'amor meu a semblants estudis, qu'es encara' dels meus vint anys (*Sota terra*, p. 62).

Abans d'explorar l'Esquerrà el 12 de juliol de 1908, ni Faura ni Font formaven part del Club Muntanyenc, per bé que el primer presidia des del 5 d'aquell mes la comissió editora de *Sota terra*, amb Co de Triola com a secretari i Miquel Mulleres de tresorer. Però l'endemà mateix de l'exploració ambdós foren proposats com a socis del Club en Consell Directiu i aprovats per unanimitat.

EL COMPROMÍS DE BAIXAR A LA FERLA

Font, entusiasmada amb el dinamisme del grup d'espeleòlegs, tenia ara l'oportunitat d'assolir el fons de la Ferla, per a ell un repte pendent i un problema a resoldre des de 1897:

Després d'una temporada de no parlar-se d'exploracions d'avencs, ha sorgit una munió de jovent disposada a rependre la meva tasca, a arribar més enllà d'hont vaig arribar jo, y ho ha començat a fer ab bona sort. Els avencs d'Ancosa, den Roca y de l'Esquerrà en son la prova. Jo'ls he vist treballar al avench den Roca; els he precedit en sa devallada, y malgrat sa inexperiencia, m'entusiasbaren. ¡Ah, si jo vos hagués tingut uns quants anys enrera! Pero no hem perdut pas res; ab vosaltres devallaré altre cop al fons de la Ferla, fins a doscents, a trescents metres, fins allí hont se pugui. Axi'ls hi vaig prometre y penso poguerho complir. (*La Veu de Catalunya*, 28/07/1908).

Però, si l'entorn semblava el més apropiat, el material amb què comptaven, que era el mateix que

Lluís Marià Vidal havia adquirit i posat a disposició de Font anys enrere, no bastava per fer els grans avencs del Garraf, com es demostrà a l'Esquerrà:

Amb aquest material i el que'm facilità el cos de bombers de Barcelona, vaig fer les grans descensions de les costes de Garraf y ab aquet mateix material han començat ses campanyes espeleològiques els joves del Club Montanyench. Però tal com m'havia passat a mi, els ha passat ara a n'ells: aquest material és insuficient. Ens calen 100 metres més d'escala de corda a lo menys, un altre cable de 100 metres y dues barques de lona, si volem fer alguna cosa de profit. (*La Veu de Catalunya*, 28 de juliol de 1908).

En resposta a una carta del biòleg Jacques Marie Albert Maheu [1873-1937] —director del laboratori de Farmàcia de París que preparava el tercer viatge a Catalunya—, Font l'informà del material que li podia facilitar:

Nous avons un cable tres bon, avec des fils de cuivre pour le telephone dans son interieur, qu'à été déjà essayé dans un bon nombre de descentes; sa longueur est de 150 metres; en plus nous possedons 3 pieces d'echelles en corde, d'environ 60 mètres reunies. Je pense bien qu'avec autres 60 metres que vous en portiez nous aurions le necessaire pour tout besoin. Il serait peut être convenable que vous portiez un bateau demontable car, comme je vous ai dit il y a des avens a explorer dans quel interieur se trouvent de très etendues nappes d'eau. (esberrany de carta, ca. 1/04/1908, MGSB)

Consta a les actes del Club —que hem pogut consultar gràcies a la gentilesa del seu president, Daniel Vergés— que el Dr. Serradell, que n'assolí la presidència el 30 de juny de 1908, decidí no autoritzar noves exploracions subterrànies si prèviament no s'adquiria un cable de recanvi, per considerar peril·lós i imprudent descendir en aquelles condicions (per bé que hagué de fer excepció amb la Costa Dreta, per tractar-se d'una exploració acordada anteriorment; es decidí aleshores demanar el cable al Sr. Albert Carsi, que ja l'havia posat a disposició).

Havent rebut el club una subvenció del Sr. Manuel Girona a començaments de setembre, Font s'encarregà de fer construir unes escales de corda i va encarregar un cable de 100 metres; però quan es va morir, les escales eren encara a casa del fabricant Estapé i no queda clar si el club les va poder recuperar; pel que fa al cable, al gener de 1911 no l'havien rebut encara, moment en què el Consell Directiu acordà demanar-les al pare del mossèn.

DISPERSIÓ DE L'EQUIP

D'altra banda, l'equip no era tan compacte com semblava i de seguida començaren a aflorar tibantors entre els seus membres, potser afavorides pel caire personalista i autoritari que el nou president imprimí a la seva gestió. És el cas que el P. Adeodat Marcet i Poal (que havia col·laborat decisivament en l'exploració dels avencs montserratins i que fou nomenat delegat del club al Miracle el 8 d'agost) explorà pel seu compte, contravenint la decisió del president, els avencs de la Sal de Llop i de l'Averdó el 16 d'agost;

després hagué de suportar el tracte desconsiderat de Co de Triola i veia venir una moció de censura pel seu comportament (correspondència amb Faura, Museu Geològic del Seminari). Dos dies després d'aquella exploració, Serradell decidí que no es podria publicar cap nota de premsa sense autorització del president o del secretari del club.

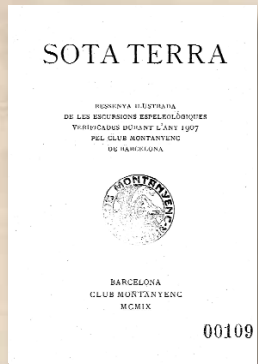
Poc després, a mitjan setembre, dimití Faura pretextant l'obligat allunyament del país per causa dels estudis de ciències naturals que anà a cursar a la Universitat Central. A l'octubre, una nota comunicada a la premsa probablement per l'Albert Santamaria —un telegrama de felicitació a Co de Triola per la seva actuació en el Congrés de Naturalistes Espanyols de Saragossa— motivà una investigació que no donà cap resultat (vegeu Miret a *Espeleocat* 5). Altres membres de l'equip abandonaren el club, uns voluntàriament com Lluís Sabartés, Vidal i Riba i Co de Triola (aquest per anar a residir a Astúries una llarga temporada); altres per falta de pagament com Josep Colomines, en Sal i l'Obiols; Molts d'ells es decantaren cap a un nou model d'excursionisme de caire més contemplatiu i fins i tot esportiu en detriment de l'esperit científic o instructiu que fins aleshores havia tingut, i aconseguiren crear una secció pròpia en el si del CEC, al costat de la secció «científica» que acabaria dirigint Faura. Paradoxalment, el Muntanyenc es va transformar en una societat de naturalistes sota la inspiració del Dr. Serradell.

EDICIÓ DE SOTA TERRA (MARÇ DE 1908 – SETEMBRE DE 1909)

La idea d'afegir les cròniques de les primeres exploracions en un sol volum degué néixer en acabar la campanya de 1907. Les actes del Muntanyenc no ho fan oficial fins que el 7 de març de 1908 Josep Colomines proposa fer-se'n càrrec de la publicació juntament amb Miquel Mulleres, per falta de fons i de mitjans materials. Faura, que probablement era l'ins-

Abans de baixar a l'avenc d'en Roca, l'any 1907. Al centre de la fotografia, Font i Faura, encordats, en presència del guia Serafí Alemany. A la dreta, Co de Triola mira a la càmera. Els que seuen a mà dreta, són, probablement, Josep i Timoteu Colomines, aquest en primer terme. Foto ja publicada a Espeleòleg 42 i Muntanya 858.

Portada de Sota terra, de quina edició tingueren cura, successivament, Josep Colomines, Faura i finalment Font i Sagué. (Exemplar del Dr. Bataller, Museu Geològic del Seminari de Barcelona)

Tot en ell era delicadesa: les faccions, la complexió, les maneres, la sensibilitat, però sobretot la intel·ligència ... ¿era possible que aquell home tot flama, tot esperit, tot intel·ligència, pogués contemplar-me des del fons del seu taüt sense alçar-se i avançar vers mi amb els braços estesos i els llavis somrients?

pirador de l'obra, prengué de model i calcà el nom (*Sous terre*) dels *comptes-rendus* anuals del cèlebre Martel, i el primer d'abril en publicà el prospecte. Al mes de juny Co de Triola anuncià a la Institució Catalana d'Història Natural la imminent aparició del llibre. Una de les primeres decisions del nou president Serradell va ser, el 5 de juliol, encomanar l'edició a una comissió presidida per Faura, amb Co de Triola com a secretari i Mulleres de tresorer. Faura comptava amb Co de Triola per a la part fotogràfica i amb l'artista Jaume Llongueres i Badia per a les làmines; ell mateix assumí la part científica i literària de l'obra. Calculà que el pressupost de la impremta estaria entre 800 i 1.000 pessetes, i comprovà que, entre les existències de caixa i les subscripcions cobrades, compromeses i en perspectiva, amb prou feines se'n podria cobrir la meitat. Tot i així, després de rebre la subvenció del Sr. Girona, el club encarregà a Víctor Oliva de Vilanova la impressió de 900 exemplars del llibre per un muntant de 925 pessetes, el 16 de setembre, de les que se li varen avançar 250. En aquest punt Faura va dimitir, com hem vist, el 22 de setembre, no sense deixar embastat el primer volum i planificat el segon. En la carta de comiat, Faura es queixà dels impediments que havia trobat per portar l'obra a terme, però estava segur que, sense ell, arribaria a bon port:

Me sab molt greu tenir que marxar sens haver donat à llum l'obra de "Sota Terra" de la que per sa publicació, immerescudament se m'honrà amb el càrrec de President de la Comissió. Jo he esmerçat mos treballs pera realisarla, però molts obstacles interiors y exteriors m'ho han casi obstruit, pro que consti que no ha sigut perque jo m'hagi adormit; car tenia més interès per dita publicació que per altres obligacions personals que durant aquest istiu se m'han presentat; jo no he pogut veurerla realitzada, pro que consti que no s'ha degut a ma negligència [...] mes de lo que esdevingui ja no me'n faig responsable, ni de la part formal de l'obra; per raho de retirar-me desde aquest moment de tot lo que manca à fer, que es precisament lo mes visible y de mes compromís. Crech no obstant que amb el seriós escalf existent en els celosos individus de la Comisió serà suficient pera acabar l'incubació d'aquest primer volum. I que no tardarem a veurel neixer amb llum resplendent y encisadora. I no s'ha d'acabar aquí, sinò qu'immmediatament se pot comensar à repartir la feyna pera el volum seguent, presentant ja el plan y comensant a treballar perque surti al degut temps, cuydat y aplanat primerament el camí que amb tanta dificultat hem hagut de seguir enguany. (Faura, mss. s/d, MGSB).

Tot seguit, el club encarregà a Font i Sagué la direcció de la comissió editora, i hi afegí en Joan Puig i Oliveres. En la correspondència de Font amb l'impressor hi ha proves de la seva activitat editorial: tramesa de proves definitives (11 de gener de 1909); prova de la portada (23 de juny); no és estrany, doncs, que la necrologia del mossèn que publicà *La Vanguardia* (25/04/1910) li atribuís l'autoria del volum.

Malgrat que l'edició està datada el 30 de juny, trigaria mesos a arribar al club. Prèviament (7 de

juliol), el Consell Directiu del Club Muntanyenc acordà relligar sengles exemplars per als Srs. Manuel Girona i Pere Grau i Maristany i per a l'Ajuntament de Barcelona, socis protectors del club. El 25 d'agost demanà a Font que apressés l'impressor, i el 7 de setembre es reberen els primers 195 exemplars; s'acordà aleshores fer una vetllada el dia 23 per tal de lliurar-los als subscriptors, un cop segellats i numerats. La presentació es va fer a la sala d'actes del Foment del Treball; els tres exemplars relligats en pell i or foren exposats en una botiga del carrer Ferran (*La Vanguardia*, 4/10/1909).

Amb *Sota terra*, el Muntanyenc obtingué una excel·lent carta de presentació, que repartí gratuïtament en alguns casos, intercanvià en altres, i posà a la venda al preu de 3 pessetes (2 per als socis del club); també els autors, que reberen 50 o 60 exemplars dels seus articles. Però la factura que l'impressor trameté el 3 d'octubre duplicà el pressupost: 1.894 pessetes més 139 pels tiratges a part. El Club s'hi conformà, però li costà tres anys pel cap baix cobrar el deute en lliuraments que s'hagueren de liquidar amb subvencions públiques, donacions privades i una subscripció entre els socis.

Havent complert la missió que se li havia encomanat, Font i Sagué es va donar de baixa del Muntanyenc a mitjan desembre de 1909 entre severes manifestacions escrites que foren protestades per alguns dels membres del Consell Directiu.

SESSIÓ NECROLÒGICA (DESEMBRE DE 1910)

Un mes abans de morir Font, el club deixà sense efecte la seva baixa voluntària; finà el 19 d'abril de 1910 d'una infecció tifoide, omplint de consternació tothom qui el coneixia, com Agustí Escasans, de qui havia estat preceptor, en les seves memòries:

Tot en ell era delicadesa: les faccions, la complexió, les maneres, la sensibilitat, però sobretot la intel·ligència ... ¿era possible que aquell home tot flama, tot esperit, tot intel·ligència, pogués contemplar-me des del fons del seu taüt sense alçar-se i avançar vers mi amb els braços estesos i els llavis somrients? Jo era el més petit, però no el menys amant, dels vetlladors del seu cadàver!

El dia 20 d'abril de 1910, el president informà el Consell Directiu de la irreparable pèrdua, conscient que deixava un buit difícil d'omplir en el camp de les ciències naturals; a proposta de Timoteu Colomines s'aprovà per unanimitat que el club costegés un retrat de gran format per tal que presidís els actes que se celebrassin en el local social. I a proposta del president i de Colomines s'acordà que el club celebrés el primer acte a la memòria del difunt amb una vetllada necrològica, així com fer arribar el condol al pare del mossèn.

L'acte s'hagué d'ajornar el 26 d'octubre per manca de temps per organitzar-lo; posteriorment Co de Triola, resident aleshores a Astúries, envià un treball per tal que hi fos llegit. S'encomanà al soci Mas la realització d'un retrat de Font per al que es va encarregar un marc de pedra que costà 19 pessetes.

Finalment es va celebrar a mitjan desembre. No va ésser el primer, atès que la Institució li havia dedicat la sessió científica de 31 de maig i el Centre Excursionista el 26 de novembre. Hi estigueren representades la Unió Catalanista pel Sr. Millet i el CEC pel president Cèsar August Torras, a qui es va cedir la presidència de l'acte. S'hi adheriren per escrit el Dr. Almera, els Estudis Universitaris Catalans, l'Ateneu Enciclopèdic i el soci Joan Cirera; i de paraula en Lluís Marià Vidal. El Secretari llegí l'acord de celebració; seguidament es va descobrir el retrat del mestre i es procedí a la lectura dels treballs literaris: en Miquel Colomines la biografia del personatge; en Timoteu Colomines el treball d'en Co de Triola; en Fitó l'exploració de l'avenc d'en Roca per Font; en Bertrand els Quadros del Sahara; en Carsí va fer un brillant discurs elogiant l'obra del gran geòleg. En Serradell llegí el pròleg de la Geologia, i finalment en Torras resumí els discursos amb la gran vehemència que el caracteritza.

UNA EXPLORACIÓ FRUSTRADA: L'AVENC DE L'ESQUERRÀ GÈNER DE 1909 - FEBRER DE 1911)

Després de la desfeta de l'equip, l'activitat espeleològica del club va ésser pràcticament inexistent. No sabem quines coves i avencs va visitar el soci Fitó a començaments de setembre de 1909 entre Molins de Rei i l'Ordal, ni què se'n va fer de la demanda del soci Anglada de fer noves exploracions (25 d'agost de 1910), ni si es varen excavar les coves prehistòriques de Santa Creu d'Olorde com estava previst pel dia 12 d'aquell mes segons *La Vanguardia*, ni què se'n va fer de la demanda de noves exploracions que el soci Anglada va presentar al consell directiu de l'enitat el 25 d'agost de 1910.

Repetides vegades va intentar el Muntanyenc portar a terme l'exploració completa de l'Esquerrà, pendent des del 12 de juliol de 1908 per falta de material; es pensava aleshores que la seva profunditat superava els 150 m i a més s'hi havia deixat una via inexplorada. Planejada inicialment per a començaments de setembre d'aquell mateix any, fou substituïda a darrera hora per l'expedició a la cova Fonda de Vilabella, per acord del Consell Directiu. Durant els dos anys següents intentà el club portar-la a terme sense aconseguir-ho, havent disposat a Oleseta el material el 20 de gener de 1909. No es va fer el 16 de maig com s'havia acordat; un escrit que es va trametre al propietari Mitjans al setembre quedà aparentment sense resposta. El 7 de juliol de 1910 el president l'anuncià altra vegada, si es resolia prèviament el problema de les escales. Finalment, una carta de Mitjans la va suspendre indefinidament. Aleshores el Club es decidí a recuperar el material que tenia a Oleseta, que era propietat de Lluís Marià Vidal, que el va reclamar el 24 d'agost; cosa que no es va aconseguir fins al febrer de 1911. En una conversa posterior que Vidal tingué amb Josep Colomines, l'enginyer autoritzà al Club a conservar el seu material, i aquest fou anomenat soci

FAURA, MUSEU DE GEOLOGIA DEL SEMINARI DE BARCELONA

honorari del Muntanyenc el 18 de juliol de 1911.

El 16 d'agost d'aquell any, Faura sol·licità al Club el material d'espeleologia, a través de l'Albert Santamaria, per tal d'explorar l'avenc fondo de l'Ordal (després Faura i Sans, Font i Sagué i avenc de l'Arcada Gran); el club era partidari de fer ell l'exploració, però deixà l'acord en mans de l'Albert Carsí, que presidia la secció d'espeleologia. No hi ha dubte que Faura el va obtenir, atès que va fer l'exploració, amb el Centre Excursionista, el 3 de setembre.

RECORDANT LES ANTIGUES GESTES (1912-13)

L'èfimer butlletí de 1912 sembla voler recuperar els èxits de 1908: va publicar la conferència de M. Maheu i l'exploració de la cova Fonda de Vilabella (quatre anys després!); d'altra banda, es varen donar diverses conferències sobre els gloriosos descensos de la primera època, a càrrec de Timoteu Colomines (20 de juny de 1909), Francesc Bertrand (2/07/1910) i Serradell (març de 1912 i el 26 de febrer de 1912); en aquesta darrera el president del Muntanyenc s'atribuí la direcció d'aquelles primeres exploracions (*Boletín de la Sociedad Astronómica de Barcelona*, 4, 1913).

La transformació en Societat de Ciències Naturals (1914) arraconà per molts anys la pràctica de l'espeleologia en el si del club: la commemoració del desè aniversari de la primera exploració de l'avenc d'en Roca, organitzada per Faura i Zariquiey, es va fer des del Centre Excursionista de Catalunya i sense la participació del Muntanyenc. No seria fins als anys trenta que una nova generació, la dels Llopis, Semir, Closas i altres, amb la realització de noves exploracions, la revisió de les antigues i la publicació d'un nou volum de *Sota terra* (1935), enllaçà amb la primera època i preparà el terreny a l'expansió de postguerra. El Dr. Serradell ja no ho pogué veure.

Primera exploració de l'avenc d'en Roca

A cura de: **Enric Aragonès i Valls**

FONT, INSPIRADOR DEL CLUB MUNTANYENC

És ben probable que, sense el mestratge que Font va exercir des de la càtedra de Geologia als Estudis Universitaris Catalans, el Muntanyenc no hauria existit, ja que la nova agrupació científicoexcursionista constituïda oficialment el 29 de setembre de 1906 nasqué d'una colla de deixebles seus. Malgrat que Font no consta entre els socis fundadors, fou l'inspirador, potser involuntari, del Club; el qual difícilment s'hagués orientat cap a l'espeleologia sense la decidida activitat del seminarista Marià Faura, deixeble i amic de Font, veritable promotor i impulsor de les exploracions subterrànies que es varen portar a terme entre 1907 i 1908. Faura, que tampoc constava entre els primers associats, dirigí amb èxit la primera expedició a l'avenc d'Ancosa l'11 d'agost de 1907; Font no els pogué acompanyar, però els bons consells que els va donar contribuïren sens dubte a que tot es desenvolupés sense entrebancs. Sí que es va afegir a la segona expedició el 4 de setembre, única en què mestre i deixeble coincidiren al fons d'un avenc.

Generalment es coneix aquella exploració per la crònica publicada per Font i Sagué a Sota terra (1909), reproduïda per Riera Bagué a Documents de la història de Corbera de (1987), i també al web Espeleocorb. Altres dues cròniques que en donaren compte a la premsa diària són molt menys conegudes: la de Marià Faura i Sans (La Veu de Catalunya, 12/09/1907) i la de Co de Triola (El Correo Catalán del 3/11/1907), que ve a ser una revisió de l'anterior. D'altra banda, Font hi va fer altres referències en sengles articles que publicaren la Il·lustració catalana (1/12/1907) i La Veu de Catalunya (28/07/1908). El reportatge fotogràfic de Co de Triola, que en gran part es va donar a conèixer al seu temps, és el complement ideal de les relacions escrites. Recentment una de les fotografies ha estat polèmica a propòsit de la identificació dels personatges (vegeu l'article d'en Josep Manuel Miñarro a Espeleòleg 45).

Per tal d'oferir un relat complet de l'exploració, reproduïm aquí la crònica de Faura que, pel fet d'ésser redactada dos dies després dels fets, considerem de la màxima fidelitat, afegint-hi les precisions que hi varen fer els autors posteriors en forma de notes al peu. En tots els casos s'ha actualitzat l'ortografia. Pel que fa a les fotografies, hem utilitzat els clixés de Co de Triola que es conserven al Centre (un dels quals romaníà inèdit), així com altres dos que hem localitzat al Club Muntanyenc, també inèdits.

Planta i alçat de l'avenc segons Llongueres (1909).

La boca de l'avenc. (publicat a Sota terra)

¡Un altre avenc!

Autor: **Marià Faura i Sans**

El reconeixement de les bel·leses naturals subterrànies atrau, al ensems que s'estén arreu, i en aquest sentit se proporcionà al Club Muntanyenc el goig d'explorar un nou avenc, no citat en els catàlegs espeleològics.

Als pocs dies de l'exploració del d'Ancosa, en Pere Alemany¹ donà noves d'un de molta fondària que n'havia vist 35 anys enrera, comunicant-ho immediatament al Sr. Antoni Mir, de Can Guineu de Sant Sadurn de Noya, que me'n donà compte, i resolguérem fer-ne el sondatge el dia 26 del mes passat. Un cop reconeguda la importància del mateix, fou quan el Sr. Antoni i el seu nebot en Pere Mir, president de la Cambra Agrícola, s'ho prengueren amb un interès que és de lloar, pel fruit que un procedir tan enlairat proporciona al conreu de les ciències de Catalunya i, per tal com l'Espeleologia és germana de la Hidrologia, se pot aportar algun benefici a l'Agricultura. Generosament s'oferiren a ajudar-nos en tot lo que ens manqués per tal de fer una completa investigació científica del dit Avenc; cosa que el Club Muntanyenc no pot menys que agrair públicament en nom de l'Espeleologia Catalana.

Els socis del Muntanyenc, el dia 4 d'aquest mes, realitzaren la segona excursió espeleològica a l'Avenc d'en Roca, situat en terme de Corbera, i al S. de Puig d'Agulles. En baixar de la tartana, a l'indret del Maset del Lledoner, enlairàrem nostra bandera catalana y ressonaren per aquelles clotades del Maset de Can Dispanya un sens nombre d'entusiastes visques i voleiaren blancs mocadors, fins que nostres mans, tremoloses per l'entusiasme, pogueren estrènyer amb les de aquells que ens esperaven. Allí hi havia tota la família Mir, el president de l'Aplec Catalanista de Barcelona Sr. E. Vidal i moltes altres respectables persones que no anomeno per no fer omissions que sentiria. Allò semblava un aplec.²

Canviades les primeres impressions, alegrois, seguïrem torrent amunt en direcció a l'avenc, on ja hi teníem tot el material espeleològic. Els excursionistes, en arribar-hi, contemplaren sa grandiositat des de l'ampla boca (a 515 m sobre el nivell del mar, que té 2,50 per 1,75 m) situada al peu del marge i part del llit de la torrentera; restaven espordits en sentir el fantàstic terratrèmol que s'esdevenia en tirar-hi alguna gran roca. Emperò jo vaig ordenar estendre l'escala de corda i demés material, resseguint-lo tot; arreglàrem la instal·lació, essent l'escala suficient per arribar a un replà situat als tretze

JOSEP M. CO DE TRIOLA (?). ARXIU CLUB MUNTANYENC

metres de la boca; i un cop distribuït tot el personal, vaig anar per la descensió.³

Vaig atansar-me a l'escala per tal d'emprendre la davallada, endinsant-me per la gorja d'aquell negre abim. Aquells moments foren d'expectació general, en veure que un capellà jove era el primer que anava a baixar-hi. En dir 'avall', es posaren en moviment els braços dels que sostenien la corda del barrot on seia. No se sentia una paraula mentre jo anava

L'equip de superfície en acció. El salacot permet identificar amb seguretat en Pere Mir, que dirigia les operacions ajudat per Jaume Morell.

1. Segons publicà Antoni Mir a la revista L'Àpat de Sant Sadurní, el nom del descobridor i guia era Serafí Alemany; el sondeig donà 40 metres, i l'impacte amb el fons de les pedres que hi estimbaren revelava la presència d'aigua. (EAV).

2. Allí hi havia don Antoni Mir i el seu nebot don Pere Mir, president de la Cambra agrícola; nostres consocis Vidal i Sal; moltes altres persones de Sant Sadurní i de Sant Pau d'Ordal; en fi, només cal dir que, tot i ésser dia feiner, ens hi aplegarem més de cinquanta persones. Des del maset ens dirigírem per aquell torrent pedregós cap al lloc on se troba l'avenc d'en Roca, separat d'allí cosa de mitja hora. (Co de Triola).

3. I tots, com un sol home, sense direcció de ningú, ens posàrem a nostres llocs i quefers, revisant les escales de corda els uns, altres instal·lant el torn amb la corda, altres prenent temperatures i altituds a l'exterior per veure després la diferència amb les del fons de l'avenc; en fi, tothom treballava en la tasca que se li havia encomanada. (Co de Triola).

Norbert Font i Sagué equipat per explorar l'avenc d'en Roca.

JOSEP M. CO DE TRIOLA. AFCEC

Revisant el material. A l'esquerra, Antoni Mir; al fons, amb sotana, Faura. El salacot i el canotier delaten, respectivament, Pere Mir i el Dr. Serradell, tots dos d'esquena a la càmera. El pagès que es treu la jaqueta, al centre de la fotografia, podria ser el guia i descobridor de l'avenc, Serafí Alemany.

Rodell de corda de cànem usat en les primeres exploracions, conservat al CEC.

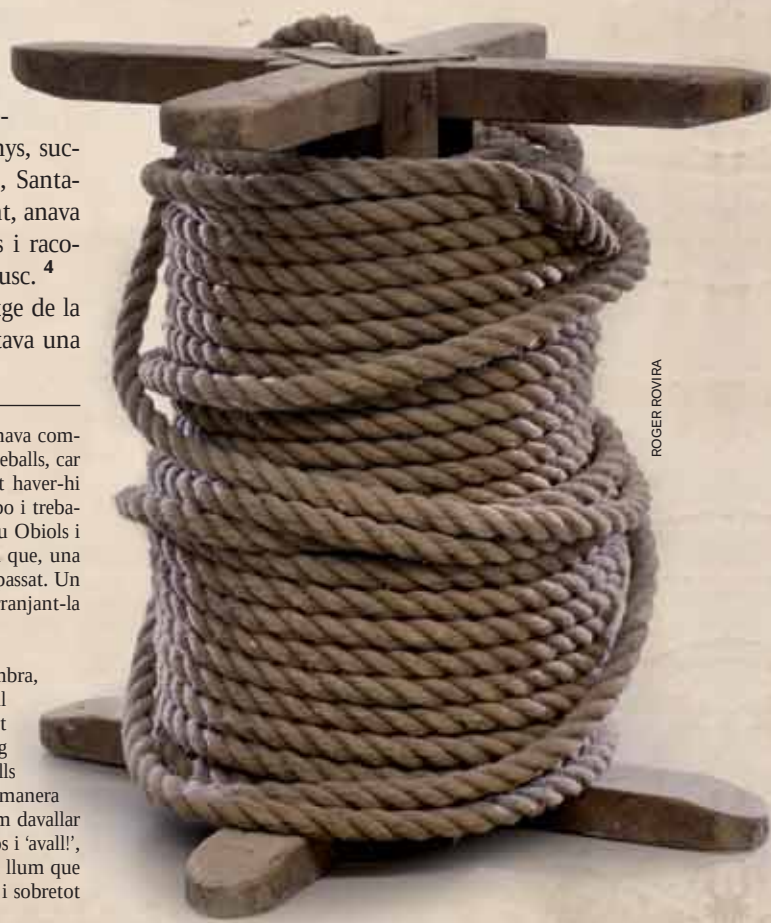
observant com cap al SE s'allunyaven les verdes parets, ennegrint-se i amagant-se en la completa foscor; la temperatura minvava. Sense adonar-me'n, vaig arribar a trepitjar el primer replà; moment en què no vaig poder contenir un potent 'Visca Catalunya' que retroní vibrant a l'exterior, fent despertar de l'ensopiment els que s'estaven a la superfície, que contestaren joiosos amb un altre 'Visca!'.

Vaig reconèixer aquell replà, un xic inclinat, ple de roques i branques caigudes de dalt. Fou necessari tirar daltabaix tot allò que pogués destorbar. Atès el perill que representava fer-ho sol, baixaren els meus companys, successivament: en Josep Colomines, J. M. Co, Santamaria, P. Obiols i el Dr. Serradell; mentrestant, anava removent pedres, escorcollant tots els racons i raconets, poguent-hi recollir algun insecte i mol·lusc.⁴

Quan anava a baixar el Dr. Serradell, metge de la Creu Roja i reconegut naturalista – que portava una

farmaciola que no va ser necessari, gràcies a Déu – se'ns comunicà l'arribada del primer explorador de l'espeleologia de les regions ibèriques, mossèn Norbert Font i Sagué, nostre benvolgut mestre, acompanyat de l'intel·ligent botànic en Llenas i d'en J. Puig;⁵ vaig sortir a la boca de l'avenc i li vaig explicar la situació i condicions, i reconeixent la importància d'aquest avenc, resolgué emprendre tot seguit la davallada per tal de fruir amb nosaltres de les bel·leses naturals que es troben en llocs com aquest.⁶ Tiràrem avall més pedres soltes; posàrem dos travessers ben fixats, hi lligàrem l'escala de corda després d'haver-ne deixat anar 45 metres, acompanyant-la avall. Aleshores mossèn Font, com a pràctic i ardit explorador, amb una gran lleugeresa, es passà el barrot cama aquí cama enllà, s'allargà a l'escala de corda i prosseguí la davallada. A la meitat ensopegà amb un petit replà on se li havia aturat tota l'escala; la llençà i seguí baixant⁷; un cop a baix, vaig veure com resseguia aquelles immensitats amb son far reflector a les mans.⁸ Emperò, frisós jo per trobar-me amb ell, vaig davallar tot seguit fins assolir el fons.⁹

Aquest avenc imposa un gran respecte per la grandiositat de la caverna, amb aquelles fenomenals estalactites que pengen arreu del sostre; estols de grosses rates-pinyades revoltant per l'espai, els xerrics de les quals se senten entre la foscúria, tal volta en veure's sorpreses per l'home en sos amagatalls. Aquest contrast amb les grosses gotes d'aigua que cauen aplomades de tot arreu, reflectint les lluïssors de l'estela lluminosa que entrava per la boca, com

ROGER ROVIRA

4. En Morell, que s'estava a la boca del forat, ens comunicà que mossèn Faura demanava companyia per tal d'estimar dalt a baix totes les roques i branques que dificultaven nostres treballs, car no podia fer-ho tot sol per tenir aquell replà un pendent bastant pronunciat i per tant haver-hi imminent perill d'anar-se'n al fons de l'abim. Poca estona després érem al primer replà, bo i treballant, lligats per les anelles dels cinturons, en Josep Colomines, l'Albert Santamaria, en Pau Obiols i l'il·lustrat naturalista doctor Serradell, que anava recollint insectes entre aquell pedruscall que, una pedra darrera l'altra, havien anat tirant al forat de l'avenc els que per aquell indret havien passat. Un cop tirat a baix tot allò que entorpia nostres operacions, férem desfer la instal·lació, arranjant-la nosaltres en el primer replà. (Co de Triola).

5. Anava amb ells l'incansable excursionista Sr. Miret. (Co de Triola).

6. Al fons del torrent trobàrem aplegada una munió de gent, asseguts els uns a l'ombra, abocats al avenc uns altres, i sis o set sostenint la corda per la que davallava el Dr. Serradell a ajuntar-se amb els amics que l'esperaven en un replà situat a uns 13 metres. Des de dalt vaig fer-me càrrec de com estava la instal·lació, i trobant-ho tot bé, en pocs minuts vaig estar disposat, emprenent la davallada fins a l'esmentat replà, on estrení la mà als novells espeleòlegs. Des d'allà arreglàrem junts la instal·lació, disposant una grossa soca de pi de manera que l'escala i la corda hi tombessin pel damunt a fi d'impedir que caiguessin pedres; férem davallar l'escala fins al fons i, un cop ben afermada, cridí als homes de dalt que estiguessin disposats i 'avall!', vaig engolir-me en la negror de l'avenc... Els amics del replà anaven baixant a l'ensem un llum que em precedia i que, encara que de poca potència, me permetia veure els sortits de la roca i sobretot la blancor de l'escala, que es gronxolava per dessota meu. (Font i Sagué).

JOSEP M. CO DE TRIOLA. AFCEC

JOSEP M. CO DE TRIOLA. AFCEC

una pluja de diamants irisats i perles blanques.

Mentre mossèn Font i jo anàvem reconeixent tots els racons i raconets d'aquell temple grandios, baixaren els companys Colomines, Có, Obiols i Santamaria, amb els quals estenguérem el material fotogràfic; prenguérem mides i algun croquis; estudiàrem la formació, remoguèrem les runes sense trobar-hi més que insectes.¹⁰ Aquesta cavitat té 23 m de N a S i 17 d'E a O; l'alçada del sostre és de 25 a 28 m, i la de la boca, 41 m.¹¹ Consideri el lector l'imponent efecte que ha de produir aquell abaumament, afegint-hi la riquesa de les variades i artísti-

ques estalactites que arreu l'adornen, havent-hi una que, per la seva forma especial, els exploradors l'anomenaren encertadament 'l'Orgue'.

Al SE hi havia un pou, i pensant que per allí podria continuar l'avenc, s'hi deixaren anar els 60 m d'escala que portàvem; des de baix l'acompanyàrem i introduïrem en aquell altre forat, lligant-la a les penyes properes. Aquell forat s'anava estrenyent; hi baixà mossèn Font fins a mancar-li escala, no obs-

7. Després d'assegurar-nos bé de la força de la instal·lació, mossèn Font repregué la marxa per aquells barrots de l'escala, de la que n'haviem deixat anar 45 metres. Un xic més avall de mig camí, mossèn Font s'aturà en un sortint que feia la roca, on s'havia quedat la resta d'escala. Un cop tirada fins al fons, l'explorador seguí el seu descens, podent-lo albirar des de dalt ben aviat, amb el reflector a la mà, reconeixent aquella grandiosa cavitat després d'haver-nos anunciat l'arribada al fons amb un crit de 'Visca Catalunya!' que retroní cent voltes per aquelles intrincades regions subterrànies. (Co de Triola).

8. Gràcies a l'esblaimada llum que entrava per la petita boca de l'avenc, vaig fer-me càrrec de seguida del lloc on me trobava i de la configuració d'aquell. Havia tocat terra en el punt més fons i més fosc d'aquella gran sala (a 41 metres de la boca); al meu davant tenia una tartera de blocs colossals il·luminats de ple per la llum que entrava per la boca; amb quatre gambades vaig enfil·lar-m'hi, fruint des d'allí de tota la bellesa d'aquell avenc. A dalt de tot, la petita boca, tota irisada de llum que, en gradació insensible, davallava; els entrants i sortints de les parets bonyegudes se marcaven per la diversa intensitat dels clarobscur; al meu damunt hi tenia la gran arcada, i tot al meu entorn la llum s'anava difuminant, permetent-me veure en uns punts les llargues penjarolles de rogenques estalactites que decoren les parets, mentre en altres els claps de tenebra m'indicaven altres tantes cavitats. (Font i Sagué).

9. L'un darrera l'altre, dels que érem al primer replà, seguïrem el camí en què ens havia precedit mossèn Font, a excepció del doctor Serradell, que hi restà per a servir-nos d'intermediari amb els companys de la boca, dels que baixaren a ajudar-lo en sos treballs el diligent president del 'Club Muntanyenc' en Timoteu Colomines, en Lluís Sabartès i en Sal. (Co de Triola).

10. Mossèn Faura no trigà gaire a ser a baix i, mentre feien la davallada en Có, en Colomines, en Santamaria, l'Obiols, en Pere Mir [...] i en Joan Vendrell (a) Novençà, començàrem a escorcollar les raconades d'aquella àmplia sala, recollint alguns insectes entre la brossa i pedregam del fons. Aquesta inspecció ens permeté comprovar la gran quantitat d'aigua que deu caure dins l'avenc quan revé el torrent en quin marge té la boca car, tot i ser tan poc compacte aquell fons, es veu que l'aigua s'hi entolla fins a una alçada d'un metre. (Font i Sagué).

11. La diferència de temperatura amb l'exterior fou de 13° en menys. (Co de Triola).

Preparant el descens als pous que continuen l'avenc: a mà dreta, Faura; damunt del Pedestal, l'Obiols (identificacions de Riera Bagué). El que sosté l'escala seria, segons Faura, Font i Sagué; notem, però, que la indumentària és diferent de la que porta el mossèn en altres fotografies. Si, com sospitem, fos en Josep Colomines, entre les dues imatges tindríem retratats els sis exploradors de l'avenc. Aquesta mateixa imatge es va publicar, retocada (sense les dues figures laterals), com si pertanyés a l'exploració que el Club va fer dels Pouetons un any després, a Sota terra i en un article del Dr. Serradell de 1913 (Boletín de la Sociedad Astronómica de Barcelona, 4, p. 169) A baix: Exploració de la gran sala. En primer terme, Co de Triola; darrere seu, Santamaria (sense casc) i Font i Sagué.

JOSEP M. CO DE TRIOLA(?), ARXIU CLUB MUN-

El Dr. Serradell iniciant el descens.

tant seguirem avall arrapats per aquelles roques blanques i bonyegudes, amb un forat de 60 cm de diàmetre. Ens trobarem enfront una columna gruixuda i completament blanca, d'uns dos metres d'alçada. Era de vàlua tot allò, amb aquelles concrecions acigrnades que recobrien aquells grans còdols; entafo-

12. Amb l'Albert Santamaria ens escalonàrem en el forat per a comunicar amb els que restaven al sòl de l'abim, car el forat s'anava allargant i els exploradors no se sentien gens ni mica. (Co de Triola).

13. En un racó de l'angle SE, mig tapat pels grossos blocs caiguts del sostre, trobarem un forat de poc diàmetre, però que semblava ésser la continuació de l'avenc; tirades unes quantes pedres i veient que sa fondària no baixava dels deu a quinze metres, determinàrem explorar-lo, a qual fi des de dalt ens baixaren l'escala de corda, que nosaltres anàrem acompanyant i tirant dins del segon avenc. Vaig baixar-hi, seguit de mossèn Faura i d'en Santamaria; l'estretor i la irregularitat d'aquella cavitat feien molt difícil nostre pas; allò no era un avenc, sinó un espai que restà sens omplir quan tingué lloc l'enfonsament de la gran volta de l'avenc, així que als 23 metres (64 de la boca) ens trobarem ja impossibilitats de seguir avall, tot i els nostres desigs, car els blocs sobreposats barraven el pas, no deixant més que petits espais per on ni tan sols hi passaven nostres cossos, ni àdhuc que hi haguessin passat no hauria estat prudent arriscar-s'hi, per por d'un petit moviment d'algun d'aquells blocs, que hauria pogut tenir terribles conseqüències per a nosaltres. (Font i Sagué).

14. Retornats al fons de l'avenc, més que fatigats, capolats del tot per les contraccions musculars i les posicions inversemblants que ens havíem vist obligats a adoptar dintre d'aquell veritable cau, pujàrem l'escala ajudats pels de dalt de tot, mentre en Có impressionava plaques, il·luminant esplèndidament aquells fondals i fent esclatar en exclamacions de sorpresa els qui eren a dalt entorn de la boca, corpresos d'aital grandiositat. La fotografia podrà transmetre amb tota fidelitat els detalls d'aquests llocs, embellir-los si voleu, però de llur feréstega magnificència no en dóna pas idea; cal ser-hi per a sentir-la. La pujada per l'escala de corda, treball penós sempre, ho resultà molt més estant tant fatigats, però als pocs minuts ens trobàvem ja en el primer replà, on encara estava ferm en son lloc, com a transmissor d'ordres, el Dr. Serradell, amb en Timoteu Colomines, en Lluís Sabartès i en Sal, i amb unes quantes pitrades més arribava jo a dalt de tot. (Font i Sagué).

15. Al cap de 6 hores i mitja vaig sortir, no sens recança, d'aquella meravella natural, fins poques hores abans no conquistada per l'home. En arribar al primer replà fou tanta l'exaltació amb què contestava als que preguntaven què hi havia allà a baix, que D. Pere Mir i un pagès de l'Ordal anomenat Vendrell, agafaren ganes de veure-ho ells mateixos, baixant cap al fons, on restaren llarga estona esmaperduts davant de tanta bellesa. Poca estona després se retirava l'escala d'aquelles fondàries, potser per sempre més desertes, sols desensopida la seva quietud pels feréstecs xerrics de la munió de ratapinyades que poblen sa foscor. Després d'haver menjat quelcom, ja que per la meua part feia onze hores que no havia tastat res, se recollí tot el material i anàrem tots fins al maset de can Dispanya, on després d'agrair als senyors Mir el seu suport, ens acomiadàrem de tots, felicitant-nos mútuament de tant bé com l'exploració havia anat i pels estudis importants que hi havíem realitzat. (Co de Triola).

rats, anàvem serpentejant i sempre avall, sens saber on aniríem a raure. Més enrera venia en Santamaria per tal de comunicar-nos la sortida, fins que vaig arribar a un punt que ja no vaig poder seguir baixant. ¹² Havíem arribat al fons de l'abim, però el forat continuava avall ... arribant a uns 23 metres dessota el pla de l'avenc. En total baixàrem, doncs, a la profunditat de 64 metres. D'aquí tornàrem enrera de seguida, car ens mancava allí l'oxigen; vaig estar a punt de llençar-hi oxilita... ¹³

Al pla de la sala, mossèn Font se'ns separà i puja escala amunt satisfet i amb bones impressions de l'avenc i dels treball dels novells espeleòlegs. ¹⁴ Mentrestant, baixaren al primer replà en Sabartès, en Sal, en Timoteu Colomines, que honra la presidència del Club. Després de pujar tots els companys menys Santamaria, hi baixà un treballador de l'Ordal, en Joan Vendrell (a) Novençà, i seguidament en Pere Mir, que durant tota l'exploració dirigí, ajudat per en Morell el moviment de dalt, així com el doctor Serradell ho veu admirablement des del primer replà. Emperò el senyor president de la Cambra Agrícola davallà fins al fons de l'avenc, restant-ne corprès i sense mots per descriure'l; també hi arribà després el bosquetà Novençà, que no sabia què li passava en trobar-se sota aquelles massisses voltes. ¹⁵

Tornaren tots amunt i jo, per últim, decidí deixar amb recança, tal volta per sempre més, aquelles riqueses de la natura entre les que m'havia hostatjat per més de sis hores; vaig pujar al primer replà, desmuntàrem la instal·lació segona, s'estirà l'escala de corda restant-ne la suficient per a arribar a la superfície. Vaig arribar el darrer a sortir a l'exterior, alegre i content com les cinquanta persones que, satisfetes, em volien estrènyer les mans. Tot vessava entusiasme, ja que tothom havia pogut apreciar des de dalt les riqueses d'aquest avenc, aprofitant les llargues i potents descàrregues de magnesi del fotògraf.

Fora bo que tothom ne fruís, perquè al retorn tothom parlava d'assistir a les properes exploracions, i aquest entusiasta desig es remarcà amb un comiat tan afectuós que no oblidaré. Pot estar satisfeta la família Mir per l'èxit de l'exploració; i ara fins a una altra, car no dubto que la tasca empresa continuarà.

Ma opinió respecte de la formació d'aquest avenc és la de mossèn Font, qui ho atribueix a un enfonsament.

La massa calcària en que està situada la boca de l'avenc, pertany, segons el Mapa Geològic del doctor Almera, a la formació coral·lina de l'Hauterivià. Però, com que a sota hi ha la dolomia que antigament s'atribuïa al Triàsic, essent de menys duresa i densitat i amb una estratificació més regular, és de creure que s'hi escorre un cabalós corrent subterrani, formant cavitats, a mesura que, amb els segles, ha anat gratant aquells terrenys més flonjos. Doncs, entre altres, degué deixar un gran buit en la base d'aquesta calcària infracretàtica, esdevenint-s'hi per força desprendiments de roques que emplenaren aquelles primitives cavitats; això ho proven els grans blocs de pedra que trobarem als 23 metres inferiors

ATRIBUÏDES A JOSEP M. CO DE TRIOLA. AFCEC

de l'avenc: tot eren pedres caigudes del sostre. Així es va formar aquella grandiosa cavitat; que es va manifestar a l'exterior per la infiltració de l'aigua de la torrentera i que, penetrant per una petita esquerdal principi, acaba per formar la boca i el pou fins al replà ja citat, des d'on se comunica amb la caverna interior.

Actualment, la major part de l'aigua que baixa pel torrent entra per força a l'avenc, on s'hi fon en infiltrar-se entre les roques soltes del sòl; la infiltració és més pronunciada en direcció al S, perquè allí s'hi veu que després d'una pluja extraordinària l'aigua hi queda retinguda, formant una bassa d'un metre d'alt, puix encara hi havia una ratlla de nivell feta de la brossa que sura; però poc a poc se va fonent.

La molta aigua que hi cau s'ha d'ajuntar a una corrent soterrani que deu eixir per la falla que va del torrent de les Febres a les Penyes roges i que deu seguir en darrer terme sota el mar, a les costes de Garraf.

I me refermo en lo dit per la raó que des de Puig d'Agulles fins al mar, seguit el mateix terreny infracretàtic, és on hi ha més avencs, i dels més importants; per tant, tots ells han estat formats per aquell corrent. Qui sap si podríem determinar-la exactament, fent una completa exploració dels mateixos.

Per això, ara que el Club Muntanyenc compta amb joves desinteressats i decidits, fora necessari que es prengués amb interès i se'ls ajudés per tal de fer-ne un reconeixement científic, a l'ensem que no haguessin de veure fallides les seves esperances. I així, entre tots, aportarem interessants estudis espeleològics i geològics a l'avenc científic de Catalunya.

Sortint de l'avenc.
Esquerra: Co de Triola (fotografia publicada a la Il·lustració Catalana); centre: Pere Mir (Fotografia publicada a Sota terra; dreta: Albert Santamaria (fotografia inèdita).

Casc de bomber original de l'època utilitzat per Font i Sagué i els seus companys.
Es conserva al CEC.

ROGER ROVIRA

URDAIBAI

reserva de la biosfera del País Basc

Reportatge de: **Ferran Alexandri** (text) i **Valentí Zapater** (fotografia)

La comarca de Busturialdea-Urdaibai fou declarada reserva de la biosfera per la UNESCO l'any 1984 per la seva diversitat ecològica i el seu estat de conservació. S'escampa per una àrea de 220 km² on viuen prop de 45.000 habitants, la majoria a les viles de Gernika i Bermeo. Urdaibai, a més a més de posseir boscos esplendorosos i penya-segats costaners de gran bellesa, conté la zona humida més important del País Basc i un lloc perfecte per anar d'excursió.

Les muntanyes del País Basc són d'una alçada mitjana, però de relleus vigorosos i de valls pregones i encaixades, on els habitants s'han compenetrat amb aquest paisatge i l'han fet seu. Ens trobem davant dels contraforts dels Pirineus que van a morir a Gernika, el centre de la reserva de la biosfera, a prop de Bilbao.

Diuen que al País Basc les valls són sempre verdes; de tant en tant un mas aïllat, i pertot un bosc dens i màgic. Certament és així. Som a un país on la pluja i la boira formen aurèoles fascinants, que captiven els fotògrafs de natura i també els excursionistes.

Urdaibai, reserva de la biosfera de Biscaia

L'any 1970 la UNESCO va començar el projecte anomenat «L'home i la biosfera» amb l'objectiu de fomentar una relació equilibrada entre els éssers humans i el seu entorn natural, el que avui dia sol anomenar-se com a *turisme sostenible*. Aquest és un concepte que abraça tant els ecosistemes terrestres com els marítims.

Les reserves de la biosfera han de complir amb uns objectius bàsics. En primer lloc han de fer una

funció de conservació del paisatge; després, una funció de desenvolupament econòmic i humà sostenible i, finalment, han de donar suport als projectes d'investigació, observació i educació sobre qüestions de conservació i desenvolupament.

Situada al nord de Biscaia, la comarca de Busturialdea, delimitada per la mar Cantàbrica i les conques de diversos rius, dels quals hem de destacar l'Oka, que forma l'ampla vall de la reserva, és la zona humida més important del País Basc. La reserva està formada per la ria de Mundaka, amb aiguamolls i una àrea natural de repòs i hivernació per als ocells migratoris.

La importància dels ocells d'aquesta reserva ha fet que la comarca hagi estat declarada l'any 1994 com a zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA). Els entesos hi podreu observar el becplanner, la fredeluga, el bernat pescaire, l'oca vulgar, el xatrac, la gavina o l'àguila pescadora.

A més de tot això, Urdaibai està envoltada de muntanyes, platges i maresmes que fan que esdevingui un petit país de contrastos únics. És un paisatge on l'ambient mariner i el rural coincideixen, i la muntanya també mostra el seu espai per anar d'excursió a través de bonics senders i cims modestos, la

El cinturó muntanyós que envolta la reserva d'Urdaibai ofereix la possibilitat d'accedir a punts estratègics des dels quals s'aprecien unes vistes excel·lents. Aquest és el cas del cim d'Ereñozar (446,5 m), amb vistes excepcionals a la ria de Mundaka.

Caminant per un dels itineraris botànics de l'illa Txatxarramendi, al bell mig d'un alzinar cantàbric molt ben conservat.

Falcó pelegrí

Fredeluga

Gavià argentat

Gavina

Becplaner

Martinet blanc

Bernat pescaire

La gran diversitat d'ocells de la comarca ha fet possible que la reserva hagi estat declarada ZEPA l'any 1994.

majoria entre els 300 i 500 m (el punt més alt és al sud de la comarca: Astogana, de 809 m), sempre, però, amb bones vistes a la vall del riu Oka.

La costa està formada per penya-segats abruptes, verticals, impressionants, amb poques platges amples i llargues de sorra fina. Es tracta d'un litoral fortament retallat pels nombrosos entrants i sortints de les ries.

Tot plegat fa que Urdaibai sigui una terra de contrastos: aquest paisatge, envoltat de boscos i cims, maresmes i ries reclama amb evidència el seu espai a la Cantàbrica. La fusió entre el mar i la muntanya és òbvia: el blau fosc de l'oceà s'uneix al verd de les muntanyes. Es pot, doncs, caminar per penya-segats arran de mar, trespasar per muntanyes i recórrer valletes i racons oblidats que paga la pena trepitjar. A l'interior, els boscos són densos, tret de la zona de maresmes. Hi predominen les coníferes i els eucalip-tus; minsa és la presència de la vegetació autòctona de roures i caducifolis.

Urdaibai, el riu dels senglars

Urdaibai significa 'el riu dels senglars', perquè aquest animal ha habitat la vall des de temps immemorials. La reserva forma un estuari amb la desembocadura del riu Oka; per això també és conegut per l'estuari de Mundaka o de Guernika. La població principal de la vall de l'Oka és Gernika.

El riu Oka neix al cim d'Oiz (1.036 m), al sud, fora ja del límit de la reserva d'Urdaibai, i recorre la vall homònima, que conclou en la ria de Mundaka, de 12 km de llargada. Des de Guernika fins a la desembocadura a la Cantàbrica, l'Oka forma un estuari ple de sorolls. La conca hidrogràfica està formada per rierols que formen valls estretes cobertes de bosc. Així doncs, el paisatge, en general és dominat pel mar, la muntanya i els sorolls. Les comes de les muntanyes estan cobertes per boscos d'alzines, alguns roures i castanyers, però especialment de coníferes. La flora és clarament atlàntica.

La ria de Mundaka, doncs, és el centre de la reserva de la biosfera d'Urdaibai. Al nord-oest de la ria, al litoral, cal esmentar el popular cap de Matxitxako, i a l'est el cap d'Ogoño, una mola calcària imponent on viuen el corb marí emplomallat i el falcó pelegrí.

Ens trobem, també, amb les formes muntanyoses més típiques del País Basc: una muntanya de consistència calcària, una vall ubèrrima i un potent relleu isolat, que recorden, per força, el majestuós i popular Larrunari. Al peu del cap d'Ogoño s'estén la platja de Laga, molt freqüentada pels surfistes, i que encara conserva mostres de valuoses de flora psamò-fila. Al davant de la desembocadura de la ria de Mundaka hi ha l'illa d'Izaro, sols habitada pel gavià argentat i el martinet blanc. Antigament, l'illa havia tingut un monestir franciscà del segle xv fins al xviii; avui dia és un biòtop protegit.

El marge dret de la ria mostra un dels relleus de vegetació densa, fosca, amb crestes calcàries recoberts d'alzinars. I això sobta, perquè ens trobem amb una mena de vegetació mediterrània en plena

Principals pobles de Busturialdea-Urdaibai

GERNIKA

El centre de la comarca, conegut sobretot pel bombardeig de 1937. L'any 1979 es van recuperar les Junes Generals, i ara és el lloc on el lehendakari jura el càrrec. Cal visitar el Museu de la Pau de Gernika; es tracta d'un museu difusor de la cultura de la pau, que proposa, compara i presenta aspectes univ ersals a través d'una experiència pròpia.

BERMEO

Un dels ports pesquers més importants de la Cantàbrica. Cal visitar el Museu del Pescador, ubicat a la fortalesa dels Escrilla, per conèixer la tradició pesquera de la comarca, les tècniques i els estris a través del temps. Als afores de Bermeo cal anar d'excursió al Peñón de San Juan de Gaztelugatxe, declarat biòtop protegit, que culmina amb una ermita encimbellada.

TURDAIBAI

MUNDAKA

Poble pesquer i turístic, de carrers estrets i sinuosos, reconegut com un santuari del surf. El seu mirador de Portuondo mostra una de les millors panoràmiques de la ria de Mundaka. El centre de poble, presidit per l'església de Santa Maria (segle xvi) és també un bon mirador, ja que domina tot l'estuari.

TURDAIBAI

ELANTXOBE

Un dels ports més singulars de la costa basca a causa de l'espectacular disposició vertical del casc urbà. Vila ocupada des del segle xvi pels pescadors de Ibarrangelu, presenta bonics edificis neoclàssics del segle xix i un dels paisatges mariners més entranyables.

EA

Bonik poble, de la costa nord-est de la comarca al costat de la desembocadura del riu Ea, fora del límit de la reserva, que forma una ria estreta on s'hi encaixona la vila.

Una instal·lació model·lica

CENTRE DE BIODIVERSITAT D'EUSKADI TORRE MADARIAGA

Aquest centre va obrir les portes l'any 2008 amb l'objectiu d'impulsar la conservació i de promoure l'ús sostenible de la biodiversitat i fer-ne divulgació. Ubicat a Busturia, al centre mateix de la reserva de la biosfera d'Urdaibai, la Torre Madariaga és en un entorn privilegiat perquè mostra una gran varietat d'ecosistemes i d'espècies de fauna i flora.

Aquesta torre fou construïda al segle XV, amb una finalitat defensiva; però en el segle XVII s'hi va construir el palau adjunt i al 1851 la torre del Relotge annexa. Recuperat l'edifici per a l'ús públic, avui dia es un centre dedicat al coneixement tècnic i científic i a la investigació. Amb una àrea expositiva, el Centre s'ha proposat sensibilitzar sobre el concepte i valor de la biodiversitat per mitjà de fotografies, audiovisuals i muntatges interactius que expliquen què és la biodiversitat: el conjunt de totes les formes vivents de la natura de la comarca d'Urdaibai. La seva visita és molt recomanable. A més, des de dalt de la torre Madariaga (a la qual s'hi pot pujar per un modern ascensor) tenim un bon punt d'observació de tota la reserva i dels seus ecosistemes; per això s'hi han instal·lat ulleres de llarga vista per a l'observació del paisatge.

Madariaga Dorretxea
Euskadiko Biodibertsitatearen Zentroa
www.torremadariaga.org

zona atlàntica, que s'ha conservat justament perquè arrela en terrenys rocosos i secs inhàbils per al conreu. També és un relleu espeleològic: el terreny calcari és ple de coves, algunes de les quals havien estat habitades per l'home prehistòric, com ara la cova de Santimamiñe, al terme de Kortezubi. Concretament al barri de Basondo, als peus de l'Ereñozar (446,5 m), a prop de l'ermita de Santimamiñe, de la qual pren el nom, en aquesta cova s'hi han trobat restes i pintures que daten del paleolític superior, del període magdalenien. Fou declarada patrimoni de la humanitat per la UNESCO l'any 2008.

El que més us recomano de veure en aquest riu de senglars és observar els canvis de la ria en diversos moments del dia. Descobriu la baixamar i la pleamar, el canvi de la vall, la desembocadura i l'illa d'Izaro a l'horitzó. El que més sobta és que en baixamar poden quedar al descobert platges prou extenses, a prop de la desembocadura, que després es cobriran per les aigües que remunten.

Aigües amunt es poden veure les maresmes, hàbitat dels ocells aquàtics. El mes de setembre és un dels més indicats per observar aquesta fauna, ja que està en plena migració a les envistes de la tardor.

Senderisme a Urdaibai

Encara que no ho sembli a primer cop d'ull, aquesta comarca ofereix molt bones possibilitats per anar d'excursió, sobretot pel senderisme; però també per a la pràctica de la bicicleta de muntanya. Hi ha una xarxa de vint senders de petit recorregut que, a banda del paisatge, també ens faran conèixer els valors culturals i etnogràfics de Busturialdea; a més, una infinitat de camins sense abalisar serpentejant l'estuari d'Urdaibai als quatre vents: Elantxobe,

Mundaka, Bermeo, Sukarrieta i Ibarangelu a la part septentrional; Gernika, Arratzu i Narbaniz al centre, i Mendata i Muxika a la part meridional.

Urdaibai és també la meca per als aficionats i experts de surf; són famoses les grans onades de Mundaka. Però també per als ornitòlegs i amants dels ocells, que poden observar aquests animals en punts preparats per a això. Per dir-ho clar: és un indret ideal per a les activitats a l'aire lliure. El territori mostra una gran varietat de paisatges i ambients; combina la baixa muntanya, ocupada per maresmes, prats i boscos extensos amb els penya-segats abruptes de la costa, on la força enfurismada del mar espetega contra el rocam.

Només una petita porció d'aquest paisatge divers la podem copsar en l'itinerari que proposem a continuació, però n'hi ha prou per descobrir l'essència d'aquest país.

Sorprenent imatge d'un cel ple de núvols mastodòntics anomenats mammatocumulus.
Foto presa des de Gernika-Lumo.

EA-ASTEI

Landetxea - Casa rural

Opari bat merezi duzu?
Et mereixes un regal?

Tel.: 94-627-65-11 • 619 560 123
48287 - EA (Bizkaia)

www.astei.net • info@astei.net

LA RUTA DEL HORREO

Excursió fins a San Kristobal seguint el PR BI-174 ELEXALDE DE NARBANIZ

Aquest itinerari és una mostra excel·lent del paisatge que podem trobar a la comarca d'Urdaibai: les masies típiques basques (*baserri*), boscos esplèndids de pins i castanyers, altures modestes, un paisatge tranquil i poc freqüentat per l'excursionisme. El recorregut proposat és circular, comença i acaba a Elexalde de Narbaniz.

Un bonic camí acompanyat de castanyers en alguns trams ens porta fins a l'ermita de San Kristobal (a sota), envoltada per ufanoses coníferes.

Casa i sitja de Narbaniz.

Aquest itinerari rep el nom de «Ruta del Hórreo», per la presència d'aquestes construccions de pedra, típiques de tota la cornisa cantàbrica

rri Argiarro Andikoa. Travessem la carretera i agafem un sender a la dreta. És un bonic camí, acompanyat de castanyers en alguns trams, que ens portarà fins al barri d'Uribarri. Abans, però, caldrà haver creuat un rierol. Un cop arribem a Uribarri veurem el *baserri* Goikoetxea, que queda a la nostra esquerra, lloc on podrem observar una sitja. Justament aquest itinerari rep el nom de «Ruta del Hórreo», per la presència d'aquestes construccions de pedra.

Cal girar a la dreta i en uns pocs metres progressarem pel camí d'accés a aquest barri. Tot seguit prendrem el camí antic de terra. Si girem a l'esquerra passarem per l'ermita de San Miguel, però si continuem per aquest camí arribarem al camí asfaltat

El baserri o caseríos

Aquesta ruta destaca per la presència de masos, aquí anomenats *caseríos* (*baserri* en basc), envoltats del verd característic del clima atlàntic. Atgiment els *baserri* havien estat un sistema d'explotació autosuficient, ara dedicats especialment a la ramaderia. De construcció tradicional de pedra, són cases aïllades de grans proporcions.

De Gernika prenem la carretera B1-2224 en direcció est; cal deixar-la pels voltants de Uarka, on agafarem la carretera BI-3242 que segueix la valleta d'Urukulu erreka fins a Elexalde de Narbaniz, ja al límit de la reserva d'Urdaibai.

D'Elexalde a Ikazurieta

Des d'Elexalde de Narbaniz cal prendre el camí veïnal asfaltat vers el barri de Merika. D'aquest indret, continuarem per un camí a través de la terra campa fins que arribem a la carretera. En aquest punt cal girar a l'esquerra i continuar uns 100 m fins al base-

ALEXANDRI

d'accés al *baserri* Aboro. Prendrem aquest camí i pujarem a la carretera. Continuarem per la carretera cap a l'esquerra fins al *baserri* Zabalintxaurreta. Aquí és on prendrem un camí de terra que va per sota del mas; després de travessar un rierol arribarem al barri Ikazurieta.

El baserri d'Ikazurieta i l'ermita de San Kristobal

A Ikazurieta agafarem el camí que hi ha al costat del *caserío* Onaindia i arribarem fins al *baserri* Gorostiaga Aurreoka. En aquest punt, si abandonem el recorregut i girem a mà esquerra, després de caminar mitja hora podrem anar fins a la cova d'Ondaro. Després d'haver fet aquesta visita opcional, prosseguim novament el recorregut, i de Gorostiaga anirem vers Ordenabe, pel camí asfaltat. Cal seguir el camí de terra que hi ha davant del *baserri* d'Ordenabe que, entre pinades, puja fins a l'ermita de San Kristobal. Visitarem aquesta ermita fent-hi parada. Després tornarem cap a Ikazurieta per un camí esplèndid. Cal fer una parada obligatòria a Ikazurieta per contemplar el poltre de ferrar del *baserri* d'Ikazurieta, que destaca per la seva singularitat i proporcions.

D'Ikazurieta a Kurtzegane

Travessem la carretera i la seguim una estoneta; de seguida enfilarem a mà esquerra pel *baserri* Larrinaga. Cal deixar aquest mas a la nostra esquerra; per un sender anirem a parar al camí asfaltat d'accés al *baserri* Ibarguen, a prop del *baserri* Uruburu. Creuem aquest camí i continuem per l'altre, que mena cap al la muntanya. Aquest camí té murs de pedra, i hi ha trossos que presenta un empedrat. Continuem pujant per aquest camí i arribem a

Kurtzegane. Aquí hi trobarem una font. Cal seguir en direcció a Airo per una àmplia pista senyalitzada.

La muntanya de Motrollu (576 m)

Ara pujarem per una fageda; girarem a la dreta. Arribem a la part alta del mont Motrollu (576 m), primer i únic cim del recorregut, que és ja just a la frontera de la rerserva, a la part nord-est. Des d'aquí baixarem fins al *baserri* Kantera, a través de terra campa i pinades. Des de Kantera baixarem a Zabala-Jauregi per un camí asfaltat. A Zabala-Jauregi girarem a l'esquerra i, pel caminó que hi ha entre els masos, arribarem de nou a Elxalde de Narbaniz, punt d'inci i final del recorregut.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

Tot i que aquest mas se situa fora de la ruta proposada, concretament a Muxika, a les bodegas Berroja, és molt il·lustratiu dels típics baserri bascos que podem trobar a la comarca de Busturialdea-Urdaibai.

Fitxa de l'itinerari

Inici i final

del recorregut:

Elexalde de Narbaniz.

Desnivell màxim: 250 m.

Distància: 8,2 km.

Temps de camí: 2 h 50 min.

Dificultat: * molt fàcil.

Cartografia: Urdaibai

Biosfera Erreserba.

Gobierno Vasco.

Departamento de Medio

Ambiente y Ordenación del

Territorio. Escala: 1:25.000.

UN DELS MILLORS BARRANCS D'EUROPA

Descens del Tignoso

Còrsega

Text: **Xavier Arregui (ERE i GDE del CEC)**
Fotos: **Xavier Arregui i Jordi Martínez**

El descens del Tignoso o del Ruisseau de Casamintellu et de Monte Tignosu és un terreny d'aventura per excel·lència i un dels més salvatges de l'illa de Còrsega. El seu recorregut acumula de llarg dificultat i compromís: 13 hores d'activitat ininterrompuda només apta per a equips experimentats, entrenats i informats. Recomanat com un dels millors barrancs d'Europa per als especialistes.

*A punt d'iniciar la
marxa aquàtica.*

*Ràpel a l'inici del
primer encaixament.*

Com hi podem arribar

El canyó de Tignoso se situa al municipi de Zicavo, a la petita regió de la vall de Taravu, al departament de Còrsega del Sud. Per arribar-hi, des de Zicavo agafarem la D-69 direcció al port de la Vaccia; al cap d'uns 10 km trobarem una cruïlla a l'esquerra i agafarem la D-428 en direcció a la Chapelle de San-Petru. La carretera es troba en mal estat. Després de 7 km deixarem a la nostra esquerra les Bergeries de Bassetta (casa rural) i seguirem un centenar de metres, i arribarem a una cruïlla, que agafarem a l'esquerra. Ens trobem rodant per pista de terra, en principi apta per vehicles, però que a poc a poc va tornant-se impracticable, fins a arribar al refugi de Matalza (recentment arreglat). Portem uns 500 m des de les Bergeries de Bassetta. Aparquem on es pot, vigilant de no molestar el pas d'altres vehicles (sobre tot dels 4x4 dels habitants de l'indret).

Característiques de l'accés

En aquest punt hem planificat fer un bivac, però vist l'estat del refugi i la possibilitat d'accedir-hi, prenem la decisió de dormir-hi. Bona decisió, ja que quan es fa fosc una boira intensa fa acte de presència i si haguéssim dormit a l'exterior segurament el fred ens hauria impedit dormir amb tranquil·litat. No anàvem equipats per fer un bivac amb temperatures baixes i ambient humit.

El plantejament per al dia següent era aixecar-nos molt d'hora i començar a caminar al més aviat possible amb l'objectiu de començar el retorn entre les 4 i les 5 de la tarda, situació que ens permetria tenir prou hores de llum per arribar a la nostra meta.

L'alimentació hídrica del canyó es deu principalment al desglaç de la neu acumulada a l'hivern a l'altiplà de Cuscionu ¹, en conseqüència no podem plantejar-nos realitzar el descens fora del període estival. Si

aquesta situació condiona el moment en què podem programar l'activitat, hi ha un altre factor que cal tenir en compte: la conca de recepció immensa, que té com punt culminant el Monte Incudine (2.136 m), on poden descarregar tempestes invisibles dins del canyó.

A mes d'aquesta situació hidrogràfica extraordinària (no hem d'oblidar que ens trobem a l'interior d'una illa de la Mediterrània), i el nivell de compromís és molt alt per diversos motius. La vall del Tignoso és una de les més aïllades de l'illa de Còrsega, on en cas d'accident, fa falta un mínim de 5 a 7 hores per avisar el socors. L'equipament és de terreny d'aventura (la majoria prové del primer descens) sobre ancoratges naturals amb accessos delicats i on les cintes, gairebé amb tota seguretat, s'han de canviar sistemàticament. També té un retorn complicat (4 hores), on s'han de preveure possibles incidents. Cal portar més menjar de l'habitual, pensar en un possible bivac, portar

¹. L'altiplà del Cuscionu (1.500 m), ampli territori de mitjana muntanya que presenta un interès patrimonial excepcional (pozzines, flora endèmica, caos granítics...). Lloc tradicional destacat de la pastura del sud de Còrsega. Permet la pràctica de diverses activitats d'hivern, com l'esquí de fons i les raquetes de neu.

*Ràpel de 15 m
a través d'un sol
ancoratge situat
a la riba esquerra.*

Fitxa tècnica

Índex d'interès:

molt alt

Acotació descens:

V4-A4-V

Municipi:

Zicavo

Longitud:

4.000 m

Altitud inicial:

1.080 m

Desnivell:

550 m

Aproximació:

2 h

Recorregut:

5 – 7 h

Retorn:

4 h

Combinació de vehicles:

No

Tipus de roca:

granit

Cordes:

2 (50 m)

Mapa IGN:

4253 ET i 4253 OT

Classificació:

terreny d'aventura

Primer encaixament

La majoria de l'equipament que hi ha prové del primer descens.

EL DESCENS DEL TIGNOSO

Primer encaixament

Nosaltres vam escollir l'opció del torrent de Lucianu. Vam encertar. A través del bosc vam anar seguint el curs del torrent que, al principi sec, va tornant-se més aquàtic i amb aportacions de diversos afluents. Progressant sense cap tipus de problemes, canviant de tant en tant de riba per buscar el pas més còmode entre la vegetació i l'orografia fins a arribar a la confluència amb el Ruisseau de Casamintellu et de Monte Tignoso.

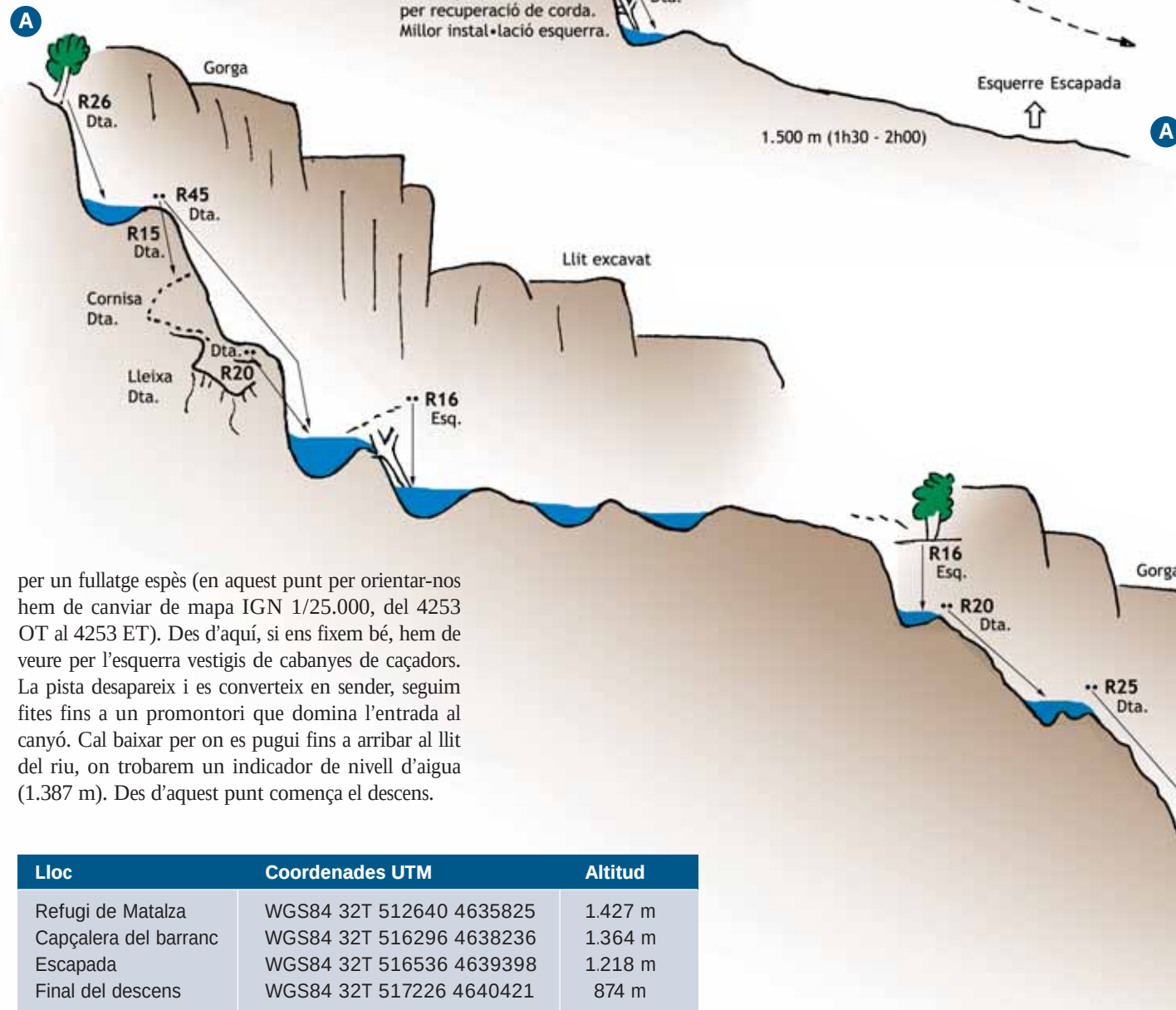
Caminem alguns metres pel llit del riu i ens situem a l'inici d'un meandre que segons la ressenya³ dóna pas al tram esportiu del descens del Tignoso.

Portem 1 hora i 45 minuts caminant. Ens canviem i mengem una mica. A les 2/4 de 10 del matí iniciem el descens, format per dos magnífics encaixaments separats per una llarga marxa pel riu que, teòricament pot evitar-se per un sender que domina el descens per la riba esquerra.

Comencem el descens amb l'objectiu de no perdre temps en trams sense interès. Evitem el meandre inicial per un sender que s'intueix per la riba esquerra (trobem alguna fita) i que porta a la part alta de la placa de granit que el canyó ha degut de foradar per formar el meandre (en aquest punt, entre els arbustos, trobem una mena de taula, feta amb pedres i fustes). Des d'aquí, i una mica a l'estil senyalar, descendim per una mena de canal fins al llit del riu. Tenim la sensació que l'objectiu desitjat, de guanyar temps, no l'hem aconseguit.

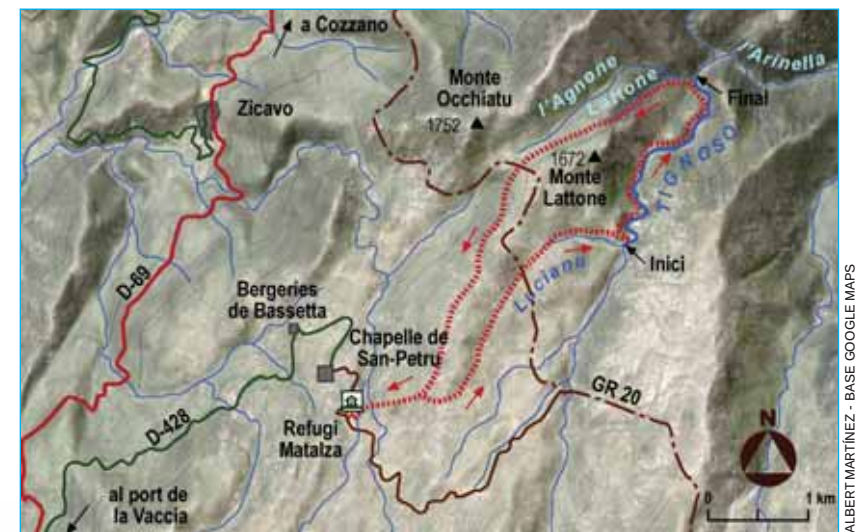
Dins el canyó del Tignoso el nivell d'aigua és important durant tot l'any. Encara que estem en el ple de l'agost, baixa un bon volum d'aigua, més freda que la del sector de les agulles de Bavella, però ideal per gaudir de totes les característiques d'un bon descens (salts, tobogans, ràpels, badines, aigua cristal·lina i de color verd esmeralda). No ens vam preocupar en cap moment de si podríem afrontar els moviments perillosos d'aigua en les recepcions dels

Segon encaixament

per un fullatge espès (en aquest punt per orientar-nos hem de canviar de mapa IGN 1/25.000, del 4253 OT al 4253 ET). Des d'aquí, si ens fixem bé, hem de veure per l'esquerra vestigis de cabanyes de caçadors. La pista desapareix i es converteix en sender, seguim fites fins a un promontori que domina l'entrada al canyó. Cal baixar per on es pugui fins a arribar al llit del riu, on trobarem un indicador de nivell d'aigua (1.387 m). Des d'aquest punt comença el descens.

Lloc	Coordenades UTM	Altitud
Refugi de Matalza	WGS84 32T 512640 4635825	1.427 m
Capçalera del barranc	WGS84 32T 516296 4638236	1.364 m
Escapada	WGS84 32T 516536 4639398	1.218 m
Final del descens	WGS84 32T 517226 4640421	874 m

- Les pozzines són bassals d'aigua que omplen de frescor l'indret i que permeten l'existència de distintes espècies de fauna i flora.
- Ressenya del llibre *Corse – canyons* de Frank Jourdan i Jean François Fiorina.

medis per orientar-se correctament, etc. A més, amb gran cabal, certs ràpels i moviments d'aigua dins de les zones estretes poden tornar-se perillosos. Hi ha una gran quantitat de sifons.

Dit això, tornem a situar-nos al refugi de Matalza, on hem passat la nit. A les 6 del matí ens aixequem; ens alegrem, ja que el primer que confirmem és l'estat del cel: totalment clar, no ha plogut i pensem que farà un dia esplèndid. Esmorzem fort, recollim i comencem l'aproximació al Tignoso a les 7. En un principi agafem la mateixa pista on hem deixat el cotxe, creuem un petit rierol i 300 m més lluny girem a l'esquerra per agafar un sender ben marcat amb marques grogues i fites. Aquest camí creua un altre rierol, remunta, torna a baixar de nou, serpenteja enmig de pozzines² i ens porta fins una pista. La seguim a l'esquerra (portem uns 30 minuts des del refugi) i trobem les Bergeries d'Allucia (a mà esquerra, en un petit promontori), seguim caminant i creuem el GR 20 (atenció: l'arribada al GR no és molt evident, ja que en aquest punt el sender no està senyalitzat, s'ha d'intuir o localitzar mitjançant el mapa o el GPS). Deixem el GR a l'esquerra i seguim tot recte, remuntant un petit pendent, fins a arribar al torrent de Lucianu (sec en aquests moments). Dues possibilitats ofereix la bibliografia consultada. La primera, vorejar el torrent dins d'un bonic bosc fins a la confluència amb el canyó, on l'inici es troba una mica més endavant, a prop d'una captació d'aigua (nosaltres no la vam veure). La segona, seguir la pista que s'enfonsa dins el bosc i s'envolta

obstacles, això sí, amb una aportació d'aigua més gran (en primavera en ple desglaç o després d'una tempesta) la situació ha de canviar radicalment. Només hem d'analitzar els obstacles que superem ubicant-los en aquest tipus de context.

Una de les claus del descens en el període en què el vam fer es troba en l'elecció de l'ancoratge per instal·lar la corda. L'objectiu és minimitzar els problemes de recuperació de corda, que per nosaltres va ser una de les nostres principals preocupacions. No volíem perdre ni un segon més del compte en aquesta mena de situació. Havíem preparat el descens d'una forma purament esportiva per reduir el pes de les nostres motxilles, sense plantejar un bivac i amb el menjar just, no volíem i no podíem permetre'ns el luxe de perdre temps en llocs on era possible evitar-los si aplicàvem coherència i saber fer.

Això sí, tècnicament anàvem ben coberts, portàvem tres cordes de 50 m i material per equipar i reequipar els obstacles que fossin necessaris.

Un altre de les claus per reduir pes va ésser la purificació de l'aigua. Amb aquesta aproximació i retorn podem arribar a beure de 3 a 4 litres d'aigua per persona; per tant, si haguéssim hagut de carregar-los a les nostres esquenes el desgast produït al cap del dia hauria estat molt més del que l'activitat ens va exigir.

L'equipament que vàrem trobar podem donar-lo per bo si considerem la quantitat de gent que fa el descens i la dificultat per accedir-hi. La primera cascada, dins la primera part (C7), ens permet fer un bonic salt, els dos ràpels següents (C15 i C23) poden baixar-se a través d'un sol ancoratge (parabolt i espit, respectivament) situats a la riba esquerra.

Al tercer ràpel (C26) l'aigua es canalitza per una estretor i la ressenya ens indica que si recuperem la corda, aquesta pot quedar-se bloquejada entre les pedres que hi ha al seu interior (formant petits sifons). Per tant, decidim utilitzar la instal·lació de l'esquerra, més laboriosa tècnicament, i que ens obliga fraccionar el descens en dos ràpels (17 m i 11 m), però ens assegura minimitzar els problemes de recuperació. L'última cascada (C10) del primer encaixament, amb un tronc encastat, ens permet realitzar un altre bonic salt. Així acabem la primera part (1 hora).

Segon encaixament

Afrontem la part intermèdia (una llarga marxa pel riu) observant amb insistència el nostre entorn per intentar trobar algun tipus de sender que fes la progressió més ràpida. No el vàrem trobar. Tampoc podem veure de forma clara la presència d'alguna escapada, encara que de vegades dissertéssim amb diverses propostes.

Aquesta percepció canvia radicalment quan realitzem el camí de retorn, on podem veure clarament que el sender que estem utilitzant s'apropa de forma clara al curs del Tignoso a la seva part intermèdia i permet, gairebé amb tota seguretat, descendir-hi. Aquesta confirmació ens permet assegurar que hi ha una escapada, encara que difícil de localitzar si es fa el descens per primera vegada o no s'utilitza el GPS.

Arribem al final del tram intermedi en 1 hora i 15 minuts. La primera instal·lació que ens trobem a la primera cascada (C26) de l'inici del segon encaixament es troba a la riba dreta en un arbre característic, de dimensions importants, rodejat amb diversos anells de cintes i cordinos i un maillon on ubicar la corda de progressió. Mentre instal·lem el ràpel, bevem i mengem alguns fruits secs, no volem perdre temps.

Descendim la C26 sense cap problema, i enllacem directament amb la capçalera de la C45, que és la principal dificultat del tram on ens trobem. Les cordes que portem (3 de 50 m) permeten descendir, des de la capçalera de la cascada fins a la base, directament pel curs de l'aigua, però s'intueix clarament, a causa de la ubicació de la instal·lació i a la morfologia de la cascada (hi ha una espècie d'esglaó a uns 25 m on l'aigua rebota i surt expulsada cap al buit, fent un petit gir a l'esquerra, durant 20 m més), que

pot donar-nos importants problemes de recuperació de cordes. A més, no sabem si la recepció del ràpel serà molt aquàtica, les possibles pedres que hi haurà o si tocarem fons. No tenim el recurs, en no disposar de metres excedents de corda, d'allunyar-nos de la base de la cascada per facilitar la recuperació de corda (buscant un angle més adequat o un lloc més còmode o totes dues coses).

Per tot això, i després de revisar que és factible l'opció de fraccionar el descens, utilitzant la cornisa i la lleixa de la riba dreta, uns 15 m per sota de la capçalera (una fita a dalt de la lleixa ens indica el camí), decidim utilitzar aquesta segona opció.

Davallem fins a la cornisa i ens hi desplaçem fins a la lleixa, on és difícil de trobar la reunió intermèdia. La primera opció a escollir es troba en una petita canal situada a la dreta hidrogràfica, que va guanyant en verticalitat i en compromís. Si baixeu massa tindreu seriosos problemes per remuntar i arribar de nou a la lleixa.

L'opció bona es troba a l'esquerra hidrogràfica, a través d'una petita desgrimpada una mica exposada per la seva verticalitat i que ens porta a la reunió que buscàvem. Des d'aquí un ràpel de 20 m, que no finalitzem, ja que a uns 8 m del seu final trobem una cornisa on fem un bonic salt.

Progressió per la part intermèdia.

Salt cap a l'aigua cristal·lina i verda esmaragda.

Ràpel de 16 m que ens duu a un petit estret on hi ha un tronc encastat.

Salt que s'ha de fer a la part final de la cascada de 45 m.

Capçalera del ràpel de 26 m a l'inici del segon encaixament.

4. Mantó vegetal que recobreix una bona part de l'orografia de Còrsega, compost principalment per set espècies: arboç, murta, lada blanca i rosa, bruc arborescent, roure verd, filària i llentiscle.

Refugi de Matalza.

Els salts que s'han de fer en aquest descens són nombrosos i espectaculars.

Recepció del ràpel de 16 m a través d'un ancoratge natural.

A continuació una C11, amb un ràpel que ens porta a un petit estret on hi ha un tronc encastat. El superem i seguim progressant pel riu. Afronem les últimes verticals, en que destaca la primera, C16, a causa de la ubicació de l'ancoratge natural (arbre) utilitzat pel descens. És una mica difícil de localitzar i es troba a l'esquerra hidrogràfica, desplaçat de la capçalera de la cascada, una mica exposat. Les dues últimes C5 i C13 separades per un petit passadís, que dóna la impressió que amb més cabal podrien generar problemes. Aquí trobem a mà dreta un passamà precari, amb un sol punt d'ancoratge inicial (pitó) i amb un alt percentatge de patinar i haver d'utilitzar-lo, que ens porta a la capçalera final.

Superem la llarga badina on ens ha deixat aquest últim ràpel i al cap de pocs metres arribem a la confluència, riba esquerra, amb el torrent de Lattone (874 m), punt final del nostre descens.

Hem tardat en realitzar el segon encaixament: 2 hores i 15 minuts.

El retorn

Son les dues de la tarda. Tenim temps de reposar forces i canviar-nos tranquil·lament per afrontar la part més estranya de tota l'activitat: les 4 hores teòriques del retorn. En un entorn extraordinàriament

aïllat i a través d'un camí pràcticament inexistent.

La millor opció i la més esportiva que ens hem plantejat és seguir descendint pel riu fins a la confluència amb el Ruisseau de l'Agnone, on canvia de nom per agafar el de Ruisseau de l'Arinella, i arribar fins a Chisa, on torna a canviar de nom i passa a ser la Riviere U Travu (una combinació de vehicles de 90 km). Avui dia aquesta opció és inviable, la pràctica del barranquisme en el municipi de Chisa (Ruisseau de l'Arinella, Ruisseau de Lama i Ruisseau de Luva-na) és prohibida. Per sort, el Ruisseau de Casamintellu et de Monte Tignosu ha estat oblidat, cosa que ens permet el descens, però ens impedeix fer un dels encadenaments més bonics de Còrsega: Tignoso – Arinella – U Travu (amb 15 hores de descens mític).

Comencem remuntant uns 250 m el llit del torrent de Lattone fins trobar un sender (900 m) que el creua i uneix l'altiplà del Cuscionu amb Chisa. Aquest sender que es troba perfectament marcat al mapa IGN 1/25.000, però ha desaparegut gairebé totalment en el tram que ens trobem i no l'identifiquem clarament fins arribar a la seva part alta, situada en un petit coll de muntanya localitzat al vessant sud-est del Monte Lattone (1.260 m).

La progressió pel torrent no comporta cap dificultat fins a una mena de cascada o salt difícil de

superar. En aquest punt si ens fixem en el terraplè de la nostra esquerra (dreta hidrogràfica), intuirem el sender que cal seguir. Remuntem el petit terraplè, ens trobem dins un bosc espès on la progressió, com diuen els francesos, passa a ser de tipus senglar (cal dur pantalons llargs si no volem deixar-nos la pell i la carn en el retorn). Anem intuïnt el camí, no puc descriure exactament com: sort, intuïció, lògica, orientació, experiència, tecnologia (portem el GPS, però perd la cobertura constantment). Sigui com sigui, anem progressant i sembla que ho fem bé. De tant en tant, trobem una petita clariana on podem orientar-nos visualment, sobretot si aconseguim ser conscients de dues coses: la posició del Tignoso i el coll de muntanya al qual hem de dirigir-nos.

La vegetació va canviant a mida que anem agafant altura, passant d'un bosc espès a zones rocoses on la presència dels *maquis*⁴ és constant. Podem apreciar de forma clara diversos obstacles que ens ha ofert el descens del Tignoso.

Tornem a viure certes indecisions en l'elecció del camí que cal seguir. Hem superat el tram inicial, el més complex, i el nostre objectiu immediat segueix sent el de dirigir-nos cap al coll de muntanya abans descrit. Cansats arribem hi arribem. Portem dues hores i mitja, d'intensa i penosa pujada, on hem begut una bona part de l'aigua que havíem potabilitzat només acabar el descens del Tignoso.

Des d'aquí veiem de forma clara l'inici del segon encaixament del descens que hem realitzat i el camí que hem de seguir. Descansem una mica i continuem caminant sense perdre altitud; creuem perpendicularment la falda de la muntanya on ens trobem, de tant en tant, amb una fita ben construïda.

El sender que ens trobem transcorre més o menys paral·lel al tram intermedi del Tignoso. És difícil de localitzar des del llit del riu, però segur que si fes falta, pot utilitzar-se com escapada.

Seguim caminant, el paisatge és magnífic, i entrem de nou en un bosc espès per passar per sobre del primer encaixament. Arribem al torrent de Lucianu, punt clau de l'aproximació d'aquest matí. A mida que anem caminant i sobretot, en certs punts on recuperem la cobertura perduda del GPS, ens adonem que ens estem desviant del sender que hem utilitzat en l'aproximació. A partir d'aquí, per on l'orografia ens permet, i gràcies a la nostra habilitat amb el GPS hem pogut rectificar el nostre trajecte fins a arribar, de forma no molt ortodoxa però efectiva, al camí que estàvem buscant.

Horari total del retorn 4 hores 45 minuts, on l'equivocació penso que ens ha penalitzat una mitja hora.

Bibliografia

JOURDAN, F. / FIORINA, J.F. *Corse Canyons*. La Poligràfica. Topoguia 2004.

AYASSE, Hubert / DUBREUIL, Philippe. *Corse, paradis du canyoning*. DCL. Topoguia 2001.

CARACAL et les Sancho Panza. *Le Tour de l'Europe en Canyon. Le plus belles descentes*. Association Promotion Projets Canyon. Topoguia 2007. www.descente-canyon.com

La dona esportista

Text: **Emma Roca**

Antigament, a Grècia, on van néixer els Jocs Olímpics, les dones no només tenien prohibit participar en qualsevol tipus d'esport, sinó que tampoc no podien assistir a les competicions com a espectadores. Avui, en canvi, les dones comparteixen amb els homes el protagonisme en l'esport d'alta competició.

i la societat actual

Si intentem recordar el nom de grans estrelles de l'esport mundial de tots els temps segurament apareixeran noms masculins, però trobar esportistes femenines és més complicat. El masclisme que encara marca els cànons del consumisme mediàtic i els grans espectacles de masses fa que les dones encara no gaudeixin d'una autèntica igualtat d'oportunitats.

La ràpida incorporació de les dones a l'activitat professional, universitària, social i política també ha anat acompanyada de la seva incorporació encara no massiva a la pràctica esportiva, i ha aportat progressivament en tots els àmbits una especial sensibilitat que ha obert noves expectatives a l'experiència i la pràctica de les diferents activitats.

Durant els darrers tres mil anys les societats de totes les cultures han ensenyat que la dona és inferior a l'home i que depèn d'ell. També han definit un paper masculí i un paper femení associats amb temperaments diferents segons els quals la dona és de naturalesa passiva i no agressiva, mentre que l'home apareix com agressiu i actiu. Aquestes concepcions han conduït a una permanent discriminació de la dona en tots els àmbits de l'activitat humana. L'àmbit de l'esport i de l'exercici físic ha estat un d'aquests.

L'esport femení és, gairebé sempre, considerat un esport de segona. Que una noia practiqui esport ja no es considera quelcom estrany. Però sí que és menys habitual que les dones tinguin el mateix protagonisme que els homes en les seves disciplines, o que arribin a ser professionals de l'esport que practiquen.

La dona esportista d'alt nivell pot rendir a uns nivells de condició física extrems com els homes. El rendiment de la dona esportista de moment és inferior en la majoria d'esports actuals, però és possible que en un futur no gaire llunyà es pugui observar la presència de dones en el mateix pòdium que els homes en certes especialitats.

Diferències fisiològiques i psicològiques

Avui en dia si ens fixem en els esports que hi ha trobem que la dona hi és en minoria. La dona, per les seves característiques fisiològiques no ha pogut estar al mateix nivell que l'home quant a força física, resistència, etc., i això ha provocat que se li tanquessin moltes fronteres i li fos més difícil evolucionar en un món occidental en un inici absolutament masclista. Si avaluem les diferències fisiològiques més importants en trobarem moltes.

En l'àmbit nutricional, i des d'un punt de vista estrictament fisiològic, sembla que la dona activa físicament té millor índex colesterolèmic i, per tant, menor risc d'infart en aquest sentit. A més, les possibilitats de limitar una osteoporosis disminueixen, a causa no només de l'estímul del múscul sobre l'os, sinó per a la major ingesta de calci i a la seva millor assimilació per a l'activitat física continuada. Però hi ha aspectes, com el psicològic, on la dona està bastant per sobre a l'home, potser per les nostres avantpassades, que havien de parir, sobreviure i fer créixer els nadons en ambients molts cops hostils. Com a anècdota, està demostrat mèdicament que les dones pateixen, en proporció als homes, menys infarts de miocardi, però aquests pocs són més mortals. Perquè la dona aguanta més el dolor fins a un punt que la lesió del cor és irreversible; en canvi els homes al mínim mal ja van a l'hospital i se'ls tracta a temps.

S'ha vist que la dona esportista acostuma a estar més motivada que la majoria de dones; té més energia, és més independent i autosuficient que la no-esportista, i acostuma a tenir un bon concepte d'ella mateixa, tant pel que fa a la imatge corporal com a les aptituds físiques o mentals. En una investigació sobre les característiques psicològiques dels esportistes de més èxit, s'arriba a la conclusió que aquests tenen més autoconfiança, una capacitat de concentració millor, menys preocupació pel sentiment de fracàs i una capacitat més gran per recuperar-se dels errors comesos que els seus companys amb menys èxit.

Però a l'altra cara de la moneda moltes més dones es queden pel camí i deixen de practicar esport molt abans que molts homes. La majoria de les dones es posen molts més compromisos a la vida que l'home. Alguns dels motius perquè la dona deixa de fer esport poden ser:

- 1) Quan una noia troba parella.
- 2) Quan té un nen.
- 3) Quan troba una feina.
- 4) Quan té molta feina i a casa i no té una altra col·laboració que la d'ella mateixa i, per tant, va més cansada.
- 5) Quan no té cap grup d'amigues que facin esport.
- 6) Quan es veu poc femenina fent esport.
- 7) Quan creu que en comptes de guanyar qualitat de vida guanyarà musculatura i semblarà el veí culturista del 2n pis...

Tot plegat, un conjunt de prejudicis, bestieses i prioritats errònies que es podrien arreglar fàcilment si en el nostre interior la cultura de l'esport ja la tinguéssim inculcada des de petites i la societat també

ajudés per la seva part. Tenim poc suport de la societat, de la família, que ens exigeixen unes càrregues familiars que es poden perfectament compartir i en canvi les absorbim al cent per cent.

Menstruació i embaràs

Són dos temes que fins ara no s'havia fet gaire cas i que per fi alguns estudis han ajudat a millorar el rendiment i qualitat de vida de tota dona esportista quan té la menstruació o està embarassada.

Durant la menstruació s'ha pogut saber que la dona pateix una sèrie de canvis que influeixen el seu rendiment esportiu: alteracions funcionals i psíquiques, més freqüència cardíaca, més pressió arterial, més temperatura corporal, menys percentatge d'hemoglobina en sang, més excitació SN (apatia/irritabilitat). Conseqüentment, s'han establert uns plans individuals d'entrenament segons en quina fase del cicle de 28 dies es pugui trobar la dona i s'han constatat uns 10-12 dies de baix rendiment.

Durant l'embaràs hi ha hagut fins ara molta por i controvèrsia a fer una activitat física, per suau que fos. Els estereotips que la societat ha anat marcant, no s'han basat en cap estudi científic, però sí en una tradició sense sentit i en unes pors ancestrals. Està demostrat que l'exercici físic controlat i racional no és necessàriament negatiu, al contrari. Els parts prematurs es deuen bàsicament a causes genètiques, hormonals, traumàtiques o patològiques.

Estudis recents han confirmat que una embarassada pot realitzar activitat física amb una sèrie de precaucions: no s'aconsella una activitat física molt intensa, si està acostumada a entrenar ha de seguir entrenant (sota un control mèdic), però una embarassada que mai no ha entrenat, no ha d'iniciar-se. Està comprovat que l'exercici moderat mentre s'està embarassada comporta beneficis en la millora del rendiment. Les dones esportistes solen presentar menys trastorns físics durant la gestació i, en general, tenen parts més curts. En un embaràs sense problemes és molt difícil que el fetus tingui malforma-

Diferències fisiològiques

■ Nivell muscular

Menor qualitat i massa muscular (33% teixit muscular en dones; 44% teixit muscular en homes). Menor contractilitat. Menor to muscular. Major teixit adipós (17% en dones; 10% en homes).

■ Nivell pulmonar

Menor capacitat vital. Freqüència respiratòria superior. Consum màxim d'oxigen inferior.

■ Nivell cardíac

FC repòs més alta. Menor volum sanguini circulant. Menor hemoglobina.

■ Nivell d'articulacions

Hiperlaxitud lligamentosa. Articulations més febles.

■ Nivell del sistema nerviós

Reaccions més ràpides dels centres motors i neurovegetatius.

Pàgina anterior:

Campionat d'Europa d'esquí de muntanya a Andorra 2005.

Simulacre de rescat a una paret de Montserrat amb els bombers GRAE.

ARXIU EMMA ROCA

ARXIU EMMA ROCA

ARXIU EMMA ROCA

Baixada del Mt. Kinabalu, a Borneo (Malàisia), en el raid Mild Seven 2004.

alguns estudis han ajudat a millorar el rendiment i qualitat de vida de tota dona esportista quan té la menstruació o està embarassada

cions o lesions per fer esport, i la majoria dels riscos potencials del fetus són hipotètics. El pes del nadó en néixer no està afectat per l'exercici de la mare si aquesta menja adequadament.

Encara que el fet d'estar embarassada s'associï a grans canvis anatòmics i fisiològics, l'exercici comporta riscos mínims i és beneficiós per a la majoria de dones. Nombrosos estudis han posat sobre la taula aquells paràmetres fisiològics que afecten les embarassades, sense que impliqui cap problema per a la dona esportista:

■ **Requeriments nutricionals.** Les dones embarassades utilitzen més carbohidrats, tant en repòs com fent exercici, que les no embarassades.

■ **Adaptacions cardiovasculars.** Hi ha un increment en el volum sanguini i pulsacions. Les posicions supines cal evitar-les durant el repòs i l'exercici.

■ **Adaptacions respiratòries.** Durant l'embaràs hi ha una disminució de l'oxigen disponible pel rendiment en un exercici aeròbic.

■ **Control termoregulator.** Augmenten els nivells metabòlics i la producció de calor. És important controlar la producció de calor i la seva dissipació per tal que la temperatura central no augmenti excessivament.

Pel que fa a la meua experiència, els dos embarassos que he tingut sempre els he portat el millor que he sabut i mai he deixat de fer activitat física. Caminar i nedar han estat els esports reis, i en el primer trimestre també hi havia el córrer, esquí de fons i de

muntanya, escalar o bicicleta, sempre evitant al màxim les caigudes, mai anant a una intensitat elevada i regulant que en tot moment el ritme que portava em permetés portar una conversa amb certa normalitat (garantint així l'aportació d'oxigen correcte a l'embrió). Sempre he arribat a les setmanes de gestació correctes i m'he trobat còmode en tot el que he fet.

La majoria de canvis morfològics i fisiològics de l'embaràs desapareixen a les 4-6 setmanes després del part. L'entrenament es pot fer a partir de llavors i considerant cada persona per individual i fent-ho d'una manera molt progressiva. Si ens apremem després del part per l'exercici realitzat no afectarà el guany de pes del nadó sempre i que no ens passem. Si el nadó no s'engreixa, això ve causat per la manca de producció de llet. Sempre és millor fer exercici després de donar el pit per evitar una acidesa a la llet associada a la producció d'àcid làctic muscular. Tornar a l'activitat física després del part s'ha associat a una disminució de la depressió postpart. Jo he esperat a la quarentena, i sempre he començat molt lentament a entrenar. De mica en mica he anat agafant ritme, força i resistència sense voler buscar marques a curt termini. Després del primer embaràs vaig tardar sis mesos a estar en una bona forma, i després del segon embaràs uns deu mesos. En tots dos casos, al cap de l'any ja tornava a ser la mateixa de sempre o en alguns casos millor i tot, ja que estava més prima i amb una motivació mental diferent.

Diferències d'oportunitats

En els països més desenvolupats, la proporció de dones que practiquen esports, així com el volum de pràctica que porten a terme, és molt menor que el dels homes. Això és degut, entre altres motius, perquè les dones sofreixen tot tipus d'impediments a l'hora d'accedir a qualsevol activitat esportiva, és igual quines siguin les seves característiques i nivells d'exigència. Aquesta actitud sol justificar-se a partir de concepcions errònies de les diferències fisiològiques i psicològiques entre homes i dones. Així, la pràctica esportiva és vista com una activitat masculinitzant que elimina els trets femenins de la dona i que perjudica la menstruació, la fertilitat o el naixement dels fills.

El fet que només les dones puguin tenir fills duu associat un conjunt d'opinions (només elles poden educar-los bé; deuen romandre a casa i ocupar-se de la família; és l'home qui ha d'anar a treballar, etc.) que reforcen els estereotips que mantenen la superioritat masculina i el privilegi de disposar de temps oci que pot o no dedicar-lo a la pràctica d'activitat esportiva. En conseqüència, les dones només poden aspirar al gaudir del temps d'oci que es genera dins de la família a mesura que forcin l'home a compartir les tasques domèstiques i la cura dels fills.

És clar que l'acceptació social de la dona com a esportista ha variat sensiblement segons l'era i la cultura en què s'ha volgut desenvolupar. A l'època victoriana, la imatge que la societat tenia de la dona —un ésser fràgil i delicat, sense músculs— contrastava fortament amb la realitat, perquè moltes dones havien de treballar al camp o a les fàbriques.

Aquesta evolució de la dona en un món d'homes ha començat a ser la correcte des que la societat ha deixat una mica de banda els prejudicis. Les ajudes que actualment la dona esportista rep per entrenar, competir i viure de l'esport són irrisòries comparades amb les que reben els homes en les mateixes condicions.

Diferències de tracte en els mitjans escrits i audiovisuals

El reflex en els mitjans de comunicació de l'esport femení és més aviat curiós: per un costat és encara notícia que alguna dona o un equip femení practiqui un o altre esport. Per un altre costat, els èxits esportius de les dones segueixen ocupant les pàgines inferiors dels diaris.

¿Per què la Joane Somarriba ha de guanyar Tour de França i Giro d'Itàlia per sortir als mitjans i llavors molts telespectadors descobrir que existeix el ciclisme femení? ¿Per què la Josune Bereciartu ha d'escalar un 9a i ser la millor escaladora de tots els temps en el mundial dins els homes i les dones i amb prou feines sortir als mitjans? ¿Per què l'Edurne Pasaban necessita ser la segona noia del món que puja i baixa del K2 viva perquè se'n parli als mitjans i li demanin conferències a tot arreu?

Molts cops la dona tot i guanyar una competició no l'entrevisten i prefereixen entrevistar als tres pri-

mers nois de la general. En una prova on hi participen homes i dones, surten les classificacions masculines i molt pocs cops les femenines, com si no hi fós, com si no haguéssim corregut, o per ser un petit nombre de participants deixem de ser importants. Encara que la participació femenina sigui menor no se la d'infravalorar tant, perquè llavors sí que en un futur ja no en vindrà cap, ja que el tracte que rep és denigrant.

Avui dia la plena igualtat de condicions entre homes i dones en l'alta competició continua sent un mite. Hi ha diferències en les partides que es concedeixen als programes d'educació física a les universitats, en la informació que els mitjans de comunicació donen dels esports. A Catalunya, a l'arxiu fotogràfic d'un diari tan important com *La Vanguardia*, es troben molt poques fotografies d'esportistes femenines i les poques que hi ha són d'esports considerats més femenins, com la gimnàstica o el patinatge artístic.

Diferències estètiques

Un altre punt a tractar és el cànon de la bellesa física. Una esportista, a diferència d'un home, ha de lluitar per no perdre la feminitat, no pot aparèixer bruta, suada, descomposta davant de la gent i els mitjans, perquè «no queda bé». A més a més, si no ets guapa, la teua imatge no ven i per molt professional que

A l'època victoriana, la imatge que la societat tenia de la dona —un ésser fràgil i delicat, sense músculs— contrastava fortament amb la realitat, perquè moltes dones havien de treballar al camp o a les fàbriques

Podi de la Triatló Blanca de Tuixent, Campionat de Catalunya, gener 2010.

ARXIU EMMA ROCA

ARXIU EMMA ROCA

Jornada d'esquí de muntanya a Bariloche (Argentina), 2004.

siguis o per molt bons resultats que hagi aconseguit no se'n parlarà tant com si es tractés d'una model. Molts cops no se'ns valora pel que fem, però sí per quin aspecte tenim: si som altes, primes, esveltes, si no escopim, ni suem, ni ens tirem rots o pets... ¿Si l'Araceli Segarra, a part de valdre com a alpinista, no hagués tingut el físic que té, l'haurien agafat per a la pel·lícula de l'Everest? ¿De la Kournikova, només amb els pocs resultats que ha fet en tennis, se n'hauria parlat tant com es fa avui en dia?

Per sort aquests valors es van abolint i va agafant més importància la professionalitat que l'aspecte físic, però la progressió és lenta.

Les següents afirmacions, que apareixen en el llibre *Valor educativo y moral del deporte*, escrit pel Dr. Ramón Sanmartín Casameda, que fou catedràtic de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona i president del Club Deportivo Universitario, són un bon exemple d'aquesta actitud mil·lenària d'oposició a la participació de la dona en qualsevol activitat esportiva per part d'una societat dominada per l'home. El fet que hagi estat publicat el 1962 no li resta gens ni mica d'actualitat:

Entre les característiques biològiques de la dona, la que predomina és la maternitat (...) La principal missió que Déu

ha donat a la dona és la procreació de l'espècie (...) No és l'esforç físic allò que s'exigeix a la dona (...) La dona pot fer esport, però només determinades classes d'esport (...) Les modalitats esportives en la dona, amb moviments suaus, gràcils, delicats i elegants, contribuiran moltíssim a la formació del seu caràcter i dels seu esperit (...).

També cal dir que la relació de les dones amb la imatge del cos femení per una part i amb l'esport per l'altre, estan determinades per estereotips que encara es mantenen, tot i l'avenç de la dona en gairebé la totalitat d'activitats, cosa que li crea una dependència de la identitat femenina i els seus rols amb aquest «veure's» com a dona.

La filosofia sempre ha associat dona i bellesa, com si l'element definidor de les dones fos l'harmonia estètica que emana del seu interior, davant de l'home definit per les accions que duu a terme de cara a l'exterior. La bellesa continua sent un valor tan profundament interioritzat com a femení, que moltes dones senten la necessitat de ser guapes per sentir-se dones. Encara avui dia la imatge de la dona ideal es mesura per la bellesa, per ser prima i jove, i aquí no hi entra la imatge de suada, bruta, robusta o fibrada.

Com deia l'Eduard Pasaban en un audiovisual: «El primer que va voler comparar la dona amb una flor era un poeta, el segon un estúpid».

L'esport sembla no complir amb l'objectiu de millorar aquesta imatge femenina, perquè produeix una gran massa muscular, una masculinitat i patrons de conductes característiques del sexe masculí. ¿Oi que s'entén ara perquè costa trobar noies que facin esport? ¿Quan aconseguirem associar activitat física amb salut i qualitat de vida independentment de la bellesa, de ser prima o ser jove? Espero que aviat.

Diferències educacionals

L'educació que hem rebut de petites també ens ha influenciat en la nostra manera d'enfocar l'esport. La publicitat actual continua fomentant el desig de joguines i d'objectes diferenciats de gènere i és estrany trobar un anunci protagonitzat per un grup mixt de nens i nenes. Des de petites se'ns educa per-

què tinguem cura del nostre aspecte, només els nens poden ser deixats i es premia de forma desmesurada la nena bonica.

El llenguatge que s'adreça als nens petits ja diferencia els nens de les nenes, paraules com «bonica, preciosa, guapa» davant «campió, valent, homenet» i d'altres apel·latius no relacionats amb el bon aspecte físic, sinó tan sols amb el fet de ser noi. Les nenes que es comporten com ho fan els nois són recriminades i qualificades d'homenots en un intent de domesticar-les i allunyar-les de les activitats físiques més atrevides o entremaliades que porten a enredar-se els cabells i embrutar-se la roba. De mica en mica, les nenes interioritzen la prohibició de mostrar la seva energia física de manera entusiasta i d'emular o competir amb els nens.

Les qualitats del caràcter que contribueix a formar l'esport (disciplina, coratge o altruisme) són considerades atributs masculins. Així, la idea que l'esport forma el caràcter se sustenta en l'exclusió de la dona de la pràctica esportiva, la qual cosa contribueix a perpetuar aquesta exclusió i a fomentar la valoració sexista de les persones.

Fins i tot els contes infantils que expliquem als nostres fills no estan exempts de la influència masculista. Com deia fa poc un article en un diari, el més perillós és el príncep blau: és un mite que es manté en els contes, els jocs (Kent de la Barbie), en les pel·lícules (el capità de Pocahontes), en les novel·les i revistes per adolescents. Aquest referent és sempre un home somiat, irreal, mentre que les princeses dels somnis dels nens acostumen a ser de carn i ossos, normalment cantants o actrius impressionants. L'estereotip del príncep pot fer creure a una nena que pot canviar la conducta d'un amic o company amb un petó, amb lliurar-se, perquè l'amor ho pot tot. En canvi, per un nen també és negatiu, perquè es transmet que el príncep ha de conquistar, ser valent, decidit, atrevit i és sempre desitjat per la resta de les dones. Un exemple d'equilibri, en canvi, serien els contes de les Tres Bessones, que trenquen amb el model femení de les narracions infantils: són tres nenes independents, audaces, intel·ligents. Són imaginatives i autònomes i mai realitzen feines domèstiques, prenen les seves pròpies decisions, no adopten actituds passives ni responen a estereotips conformistes i dependents.

Jo, de petita, sempre jugava amb els nens, perquè m'agradaven més els jocs que feien (futbol, bàsquet, beisbol) i ho trobava més enriquidor que amb les nenes; conseqüentment vaig adquirir una habilitat pels esports bastant bona i vaig aprendre moltíssim. Però vaig haver de pagar un preu: els companys em veien com un noi més, a mi no m'agradava ser femenina (ho trobava incòmode) i quan em vaig enamorar d'un nen de classe ho veia una batalla perduda, perquè jo com a noia m'infravalorava i no em veia a l'alçada de les altres nenes quant a bellesa i feminitat. Ara, de gran, ho valoro diferent i crec que tant en el terreny esportiu com en l'amorós no hi tinc cap queixa.

Gestes memorables portades a terme per dones

Tanya Streeter, britànica. Supera el rècord d'apnea submergint-se a 122 m, la masculina estava en 120 m, pel belga Patrick Musimu.

Ellen McArthur, guanyadora de la volta al món en solitari l'any 2000-2001.

Jutta Kleinschmidt, guanyadora de la modalitat de cotxes en el Ral·li París-Dakar 2001.

Paula Radcliffe, marató a Londres el 2003 (2h 15' 25") a menys de 10' que el rècord masculí Khalid Khanuchi (2h 05' 38").

Laia Sanz ha guanyat més de sis mundials i quatre europeus sobre la seva moto de trial, i amb 20 anys ha aconseguit podi al mundial júnior masculí i ha guanyat tres campionats d'Espanya cadets masculins.

Petits grans passos

L'any 1994 es va realitzar la Primera Conferència Internacional sobre la Dona i l'Esport a Brighton. Va ser organitzada pel British Sport Council amb el suport del Comitè Olímpic Internacional. La conferència va examinar específicament com es podia accelerar el procés de canvi per rectificar els desequilibris que afronten les dones que competeixen i participen en l'àmbit esportiu. La Declaració resultant estableix els principis que regiran les mesures orientades a incrementar la participació de la dona en tots els nivells, funcions i papers de l'àmbit esportiu. També es va acordar establir i elaborar una estratègia internacional per a l'esport femení que inclogui tots els continents, fet que va accelerar una evolució cap a una cultura esportiva més equitativa a tot el món. Però encara avui estem esperant canvis.

El febrer del 2004 el Comitè Olímpic Espanyol va establir uns Estatuts on es comprometia a la promoció de la dona en l'esport. Es va aprovar una Comissió de Dona i Esport amb el suport del Consell Superior d'Esports i l'Institut de la Dona. Els objectius del COE són aconseguir que la gestió i la pràctica de l'esport responguin als interessos i necessitats de les dones, facilitar el desenvolupament de l'exercici físic i l'esport femení, fer-lo visible sense estereotips ni prejudicis i donar-li el reconeixement que es mereix en la societat i els mitjans de comunicació.

Per un altre costat la Comissió té com a finalitats:

- estructurar la qüestió relativa a dones i esport;
- promoure la participació de les dones en l'esport escolar, universitari i d'oci;
- garantir l'equitat de tracte i igualtat de drets en l'esport de competició amateur, alta competició i alt nivell;
- garantir la salut de les esportistes, i
- reforçar la participació de les dones en la presa de decisions.

Des de fa uns anys el Govern de Catalunya, concretament la Secretaria General de l'Esport, ha començat una línia d'ajudes, conferències i lleis per tal de dinamitzar totes les qüestions referents a la igualtat d'oportunitats de gènere.

A veure si és veritat i es compleixen aquests objectius i finalitats i d'una vegada per sempre se'ns dona la importància que ens mereixem. La dona és una esportista de ple dret amb un físic específic que malauradament encara topa, al segle XXI amb prejudicis culturals ben antics i tòpics ja desgastats.

Pràctica d'espeleologia amb els bombers GRAE a l'avenç Montserrat Ubach.

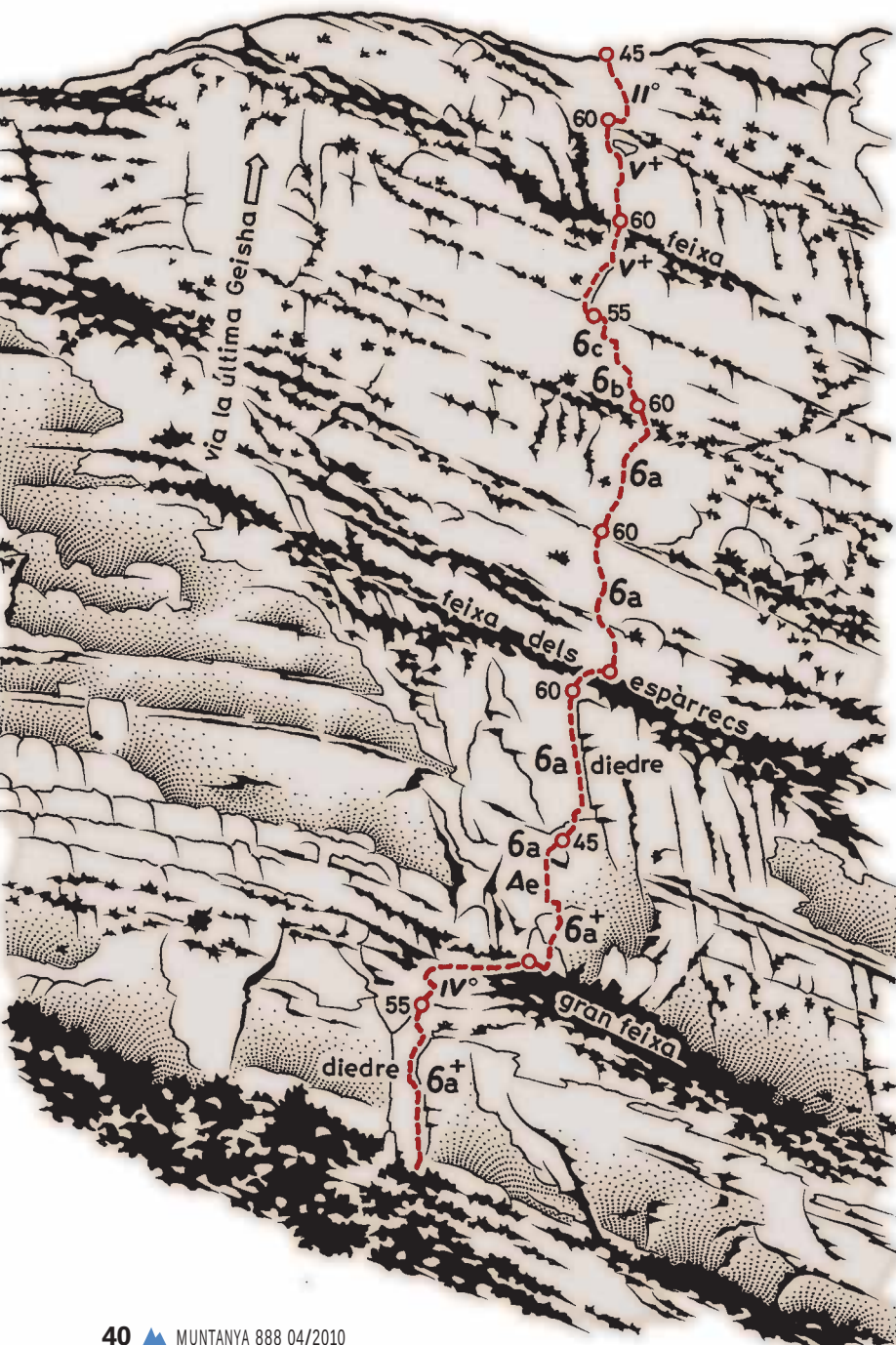

ARXIU EMMA ROCA

Ara per ara, la zona occidental de la serra del Montsec és la menys ofegada pel gruix oberturista, salvat dels sectors més freqüentats de les parets d'Aragó i Catalunya, on darrerament s'han obert els itineraris més moderns i atrevits reservats als escaladors de setè grau. Però totes les novetats no són tan extremes, i a continuació ressenyem unes noves vies d'un nivell més assequible, que encerten la millor lògica d'un terreny calcari de bones proporcions. Un cop més, l'equipament serà un factor decisiu al marge de l'estètica, a l'hora de sumar repeticions i recomanar per Internet. Per això hem escollit cinc traçats molt diferents entre ells, concebuts amb tota la gamma d'estils que ofereix l'escalada lliure actual. Des de la típica via pràcticament equipada, fins a la línia més natural aprofitant totes les possibilitats de la paret. Totes coincideixen en un marc de solitud i silenci que, malauradament cada dia que passa perd el romanticisme vers l'asfalt i la millora dels accessos a la zona. Un pont penjat i una nova presa resten en projecte al pas de Mont-rebei. Ja arribarà un dia la carretera i un túnel que travessi el congost, només es qüestió de temps.

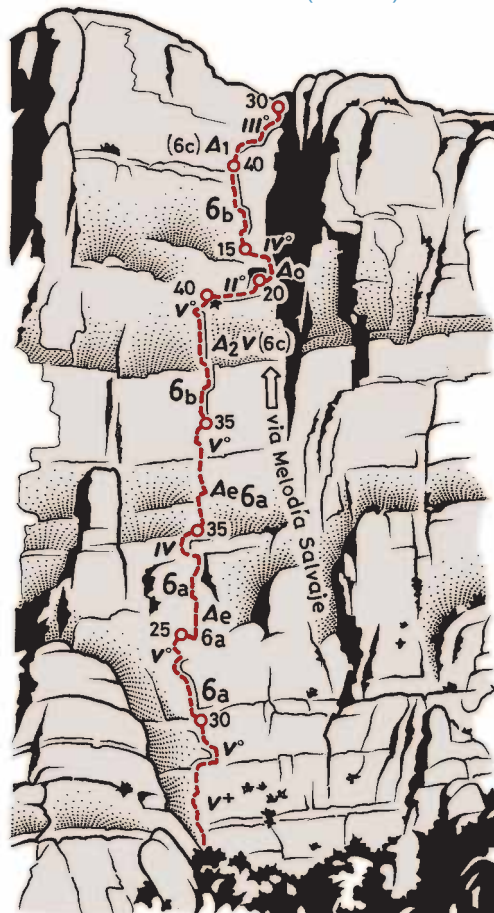
MONTSEC D'ESTALL / PARET D'ARAGÓ

Via Antiparkes (550 m. ED)

MONTSEC D'ARES / PARET DE CATALUNYA

Via El Cau del Sioux (270 m. ED)

PARET D'ARAGÓ

La part central i occidental de la paret d'Aragó presenta molts trams poc atractius que tard o d'hora cauran sota l'atenta mirada dels escaladors més fanàtics. Per a molts és una gran satisfacció tenir una via en aquesta cèlebre paret, perquè cada cop serà més complicat d'obrir alguna cosa nova amb cara i ulls. Una nova línia anomenada *Antiparkes* apareix en un d'aquets indrets menys afavorits de la paret, sense més pretensions que aprofitar un terreny de roca molt bona en conjunt, malgrat els trams inevitables amb vegetació abundant, que trenquen la continuïtat de l'ascensió. Finalitzada l'octubre del 2009 per Sidarta Gallego i Luis Alfonso després de deixar-la bastant equipada, amb més de 50 parabolts i alguns claus, ofereix una escalada molt variada fins a la R4 i predominantment de placa fins dalt, amb una dificultat màxima obligada de 6a+. Es recomana portar els tascons, els camalots del nº0 al nº4 (del 1,5 al nº3 repetits) i moltes cintes llargues per evitar el frec de les cordes, ja que la majoria de les tirades

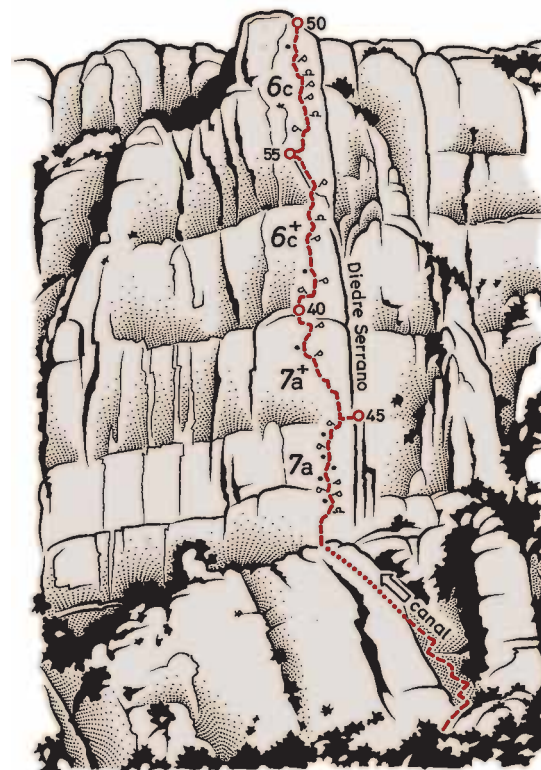
són de 60 m. Els camalots repetits són expressament per la fissura del bonic diedre del quart llarg. Possibles escapatòries per la feixa dels Espàrrecs (R4) i d'altres menys transitables (R9) en diagonal a l'esquerra direcció al R6. Recordem que la feixa dels Espàrrecs s'utilitza per accedir al sector de la Pilastra dels Voltors, i de pujada cal escalar algun petit ressalt. L'aproximació més recomanable consisteix en arribar al peu de la clàssica via *Santiago Domingo*, i continuar davallant al costat de la paret –sense camí– pel terreny més escairat. Tot just passat una zona de grans desploms característica, i després d'un espàs tram d'arbres, trobarem una clàssica traça on veurem la feixeta d'entrada. Localitzar el primer parabolt a l'inici d'aquesta i calcular 1 h 30 min des del cotxe. A la sortida de la via cal pujar al cim i seguir pel cantell de la cinglera fins a localitzar el descens habitual de la paret (fites).

PARET DE CATALUNYA

Tot just al peu de la gran canal d'entrada a la via **GEDE**, arrenca un nou itine-

MONTSEC D'ARES / PARET DE CATALUNYA

Via Pare, tinc fred (190 m. ED⁰)

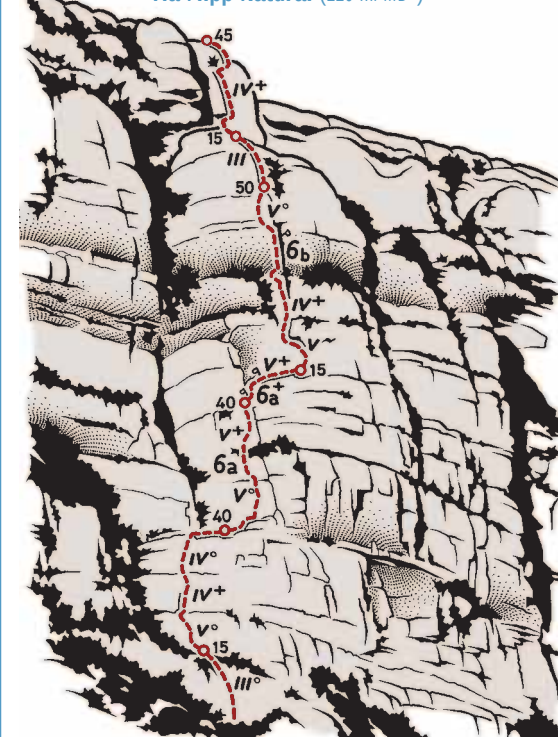
riari obert en solitari per Joan Vidal: *El Cau del Sioux* (octubre-2009). Com que ja estem acostumats a les vies d'aquest fructuós escalador, aquesta línia ha quedat ben arranjada per gaudir d'un dels sectors menys visitats de la paret, entre les vies del *Torredón* i *Melodía Salvaje*. Escalada molt variada en conjunt, amb alguns trams força difícils, però no obligats (màxim 6a), on seran útils els tascons, cintes llargues i els camalots del nº0 al 2,5. És possible forçar en lliure els trams d'artificial, amb una dificultat aproximada de 7a+ (L3) i 7b+ (L4). Semiequipada amb més de 40 parabolts i 20 pitons, gaudeix d'un rocam molt acceptable, i d'una línia molt maca i agraïda que pot esdevenir una futura clàssica de la paret.

Més a llevant, i en la columna que forma el marge esquerra del marcat *Die-dre Serrano*, Marc Vilaplana enllesteix tot sol la via *Pare, tinc fred* (octubre 2009). Quatre llargs ben aprofitats, guanyant de la millor manera aquest monolític pany de bona roca exceptuant l'entrada de la R3. Semiequipada amb uns 15 claus i només 8 xapes, dona una lleugera idea del tarannà de l'autor aprofitant escrupulosament les possibilitats del terreny tal com cal. Els passatges més extrems no són obligats i es poden superar equipant en artificial. Per a proximes repeticions cal dur

un joc de tascons petits/mitjans, 2 jocs d'aliens i un joc de camalots fins al nº3. Inici per la gran canal central i R1 comuna amb la del *Diedre Serrano*.

MONTSEC D'ARES / SERRA ALT

Via Flipp Natural (220 m. MD+)

MONTSEC D'ARES / PARET DE SANT MIQUEL

Via Achichiperendengue (325 m. MD+)

(observeu-ho des de baix prèviament). Molt més a la dreta, Marc Griñon i Roger Garcia obren la via *Achichipirendengue* (maig-07), itinerari semiequipat amb parabolts on trobarem tota la gama de passatges seguint un traçat prou definitiu que comença per un pilarret característic. Cal destacar que al tram d'artificial (L4) caldrà fer alguns pas de ganxo per arribar de xapa a xapa. Cal portar el joc de tascons, cintes llargues, un ganxo, els estresos i el

joc de camalots fins el n.º3. Situació a 7,2 km de l'inici de la pista sense asfaltar, en un lloc on hi ha una cananoda metàl·lica molt gran, sota la mateixa calçada. Des d'aquí cal pujar directament pel bosc a peu de via (uns 20 min). Descens similar a l'anterior (oest), si aconseguim localitzar-lo, o molt més feixuc si anem a trobar la baixada habitual dels Puntals d'Àger per la canal Xurulla (calculeu 1 h 30 min de retorn).

Per trobar fòssils a les parets de les cases de Barcelona

Quan passem per les ciutats gairebé mai no ens fixem en les parets de les cases, en el terra d'un carrer, en els replans de les escales, en els halls dels edificis o en les parets de les estacions del metro i dels ferrocarrils. Ningú no sap que tenim fòssils de debò entre nosaltres, justament perquè ens passen desapercbutos.

De tothom és sabut que per a la construcció de cases i edificis s'utilitzen diversos materials petris, com ara la pedra calcària o sorrenca. Aquests materials del regne mineral sovint presenten una bellesa extraordinària pels seus colors o la seva textura. Però aquesta bellesa encara s'engrandeix més amb els fòssils que contenen i que es fan visibles quan es talla la pedra i, en conseqüència, també es

tallen els fòssils, que posteriorment es mostren en les façanes de les cases.

L'objectiu d'aquesta guia és sorprendre els lectors perquè els mostra una part insòlita de Barcelona, una part desconeguda; vol ensenyar-los que les façanes dels edificis no solament són simples pedres, sinó que a més a més contenen fòssils. Es tracta d'uns fòssils fascinants que ens poden deixar bocabadats i que ens fan adonar que una part dels principis de l'evolució del nostre planeta encara és viva a les parets de les nostres cases.

La informació d'aquest llibre es presenta en forma de fitxes, que mostren: fotografia; edat; descripció de la classificació taxonòmica; dibuix esquemàtic; nom popular; escala, i el mapa de localització.

Geologia del pla de Barcelona

La geologia és una ciència que per als no iniciats sempre resulta complicada. Les publicacions geològiques, en moltes ocasions, són de difícil comprensió.

Però el llibre que ara comentem resulta ser apassionant, és la història geològica d'un petit espai, el que va de la muntanya de Montjuïc al riu Besòs, i de la línia de la costa a la serra de Collserola, el que és coneix pel pla de Barcelona.

L'interès per l'evolució geològica i el paisatge són bàsics per a conèixer el territori. Per tant, és un dels objectius que des dels inicis ha tingut i té l'excursionisme. Han calgut a prop de vint anys de recerca exhaustiva a partir de l'ús i la consulta de cartografies antigues i documents històrics, sonatges i bibliografia molt diversa per completar aquest estudi, que és una anàlisi de les estructures geològiques del litoral barceloní i de la transformació que han sofert arran de l'activitat humana.

Amb aquest llibre podreu fer un recorregut on descobrireu el subsòl, però també l'evolució al llarg dels anys del paisatge que va dels peus de Montjuïc al delta del Besòs.

L'alta ruta del Pirineu Basc

L'editorial Sua acaba de publicar la guia de l'Alta Ruta Pirinenca del País Basc, que amb deu etapes fa tota la travessa que, de cim en cim, ens fa gaudir d'un magnífic recorregut muntanyenc. Té el seu inici en la població d'Hendaia i acaba a Lescun. Des d'Hendaia fins Lescun, ens passejarem sobre el Bidasoa, coronarem el Larrun, pujarem als cims d'Atxuria, Auza, Lindus, Urkulu, Mendizar, i per Okabe, afrontarem la cresta de l'Orhi, el primer 2.000 pujant del Cantàbric. I encara més, dibuixarem una llarga espinada d'alçades successives: Otso-gorrigaia, Barazea, Kartxela, Lakora i acabarem regalant-nos la millor miradeta de tot el Pirineu des del cim d'Anie.

La ruta a seguir no està balisada, tant sols en ajudaran les fites que en deixat els muntanyencs que ens han precedit, sempre resseguint el cim i collades més altes evitant baixar a les fondelades. Un recorregut sobretot en les primeres etapes humanitzat, on trobarem masos, però, on tindreu l'oportunitat de descobrir un Pirineu esplèndid, que no és el més elevat de la serralada, però que ens ofereix uns paisatges d'extraordinària bellesa.

L'Alta Garrotxa

Aquest és un recull de 17 itineraris on es vol fer conèixer les possibilitats excursionistes de l'Alta Garrotxa, un paradís natural aïllat, però, sobretot aquest últim any, una de les fites per ha molts excursionistes i amants de la natura.

L'obra està indicada tant per als qui la visiten per primera vegada com per als qui ja han freqüentat aquesta terra aspra i de mala petja. El caminant, mentre tresca pels puigs i les valls de la contrada, visitarà antics monuments romànics i medievals d'inestimable vàlua i reconeixement històric i arquitectònic. També contemplarà els llocs més emblemàtics i discernirà, entre aquests recargolats paisatges, el llegat d'un testimoni d'èpoques passades plens d'anècdotes i successos que omplen aquestes pàgines.

La descripció detallada i farcida d'anècdotes d'aquests 17 itineraris en permetrà de tenir una informació precisa de l'entrellat de muntanyes i valls que constitueixen l'Alta Garrotxa.

40 excursions amb raquetes

En aquesta guia es recullen un total de 40 excursions, traveses i ascensions amb raquetes pel Pallars Sobirà. A més de les excursions més conegudes se sumen les travessies per valls poc transitades, en les quals es pot gaudir de la naturalesa en un entorn més tranquil.

Cadascun dels itineraris es mostra amb totes les dades pràctiques –situació, horari, desnivell, material necessari i dificultat–, i il·lustrats amb el mapa corresponent i les fotografies més característiques de la zona. En les introduccions dels itineraris també trobareu interessants comentaris etnològics, culturals i sobre la natura que li donaran als recorreguts un interès afegit al purament esportiu.

Els primers capítols estan dedicats als que vulguin iniciar-se en el món de les excursions amb raquetes, ja que aporten nocions sobre el seu maneig i les seves parts principals. Però també els muntanyencs més avançats trobaran dades interessants sobre l'origen i la història de les raquetes de neu, tant a Catalunya com a la resta del món. Incorpora, així mateix, informació molt útil sobre allaus i nivologia, nocions d'orientació, equip necessari, les diverses tècniques de progressió, com podem autodeterminar-nos en cas de caiguda i altres pràctiques i recomanacions.

La vall de Lord i el Montseny

Amb el nou mapa de la vall de Lord i port del Comte, l'Editorial Alpina torna a cobrir una àrea del Prepirineu català que en els darrers anys havia tingut oblidada, fent justícia al seu alt interès excursionista.

L'àmbit d'aquest mapa comprèn les conques altes del Cardener i dels rius de Valls i de Llinars, amb la vila de Sant Llorenç de Morunys al centre, d'immillorable visió des del santuari de Lord. El mapa comprèn dos gegants orogràfics de la regió, el port del Comte i el massís del Verd-Urdet, sense oblidar l'altiplà de Busa.

Pel que fa a la nova edició del mapa del parc natural del Montseny, sens dubte un dels títols més emblemàtics de l'Editorial Alpina, que ja compta amb vint edicions ininterrompudes des de l'any 1947, comprèn la revisió i sistematització de camins, fins a la recerca toponímica i l'actualització de la base planimètrica.

Altres novetats editorials

Excursions per la ruta del tren dels llacs (Sortides a peu i amb BTT resseguint el ferrocarril de Lleida a la Pobla de Segur)

J. Ramon Segura – Ll. Taberner
Edita: Pagès Editors, Lleida (2010)
231 pàgines, amb il·lustracions

El Camino de Santiago

Sergi Ramis

Edita: Ecos Producciones Periodísticas, Sant Esteve Sesrovires (2010)
180 pàgines, amb il·lustracions

La vall de Fuirosos.

El Montnegre profund

Montserrat Guitart – Martí

Boada – Georgina Rodoreda

Edita: Ajuntament de Sant Celoni (2009)
354 pàgines, amb il·lustracions

Noguera

(17 excursions en BTT)

David Sancho – David Guix

Edita: Cossetània Edicions, Valls (2010)
120 pàgines, amb il·lustracions

Corredores del Pirineu. Carança – Núria - Ulldeter

(164 itineraris de nieve, hielo y mixto)

Pako Sánchez

Edita: Editorial Desnivel, Madrid (2010)
224 pàgines, amb il·lustracions

Las lágrimas de la Maladeta

Marta Iturralde Navarro -

Alberto Martínez Embid

Edita: Prames, S.A., Saragossa (2010)
153 pàgines, amb il·lustracions

Trekking de la costa Vasca

Ander Izagirre

Edita: Sua edizioak, Bilbao (2009)
70 pàgines, amb il·lustracions

Montnegre – Corredor

Jordi Roura –

Ramon Noguera

Edita: Editorial Alpina – Geoestel (2009)
48 pàgines, amb il·lustracions

Guia de fòssils urbans de Barcelona

Anna Cornella i Solans

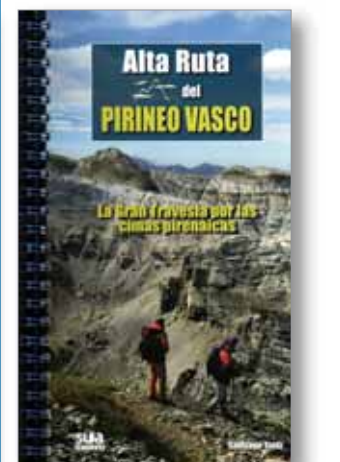
Edita: II-Isutre Col·legi Oficial de Geòlegs Delegació de Catalunya.
Barcelona (2009)
119 pàgines, amb il·lustracions

Barcelona: la Ciutat Vella i el Poblenou. Assaig de geologia urbana

Oriol Riba – Ferran Colombo

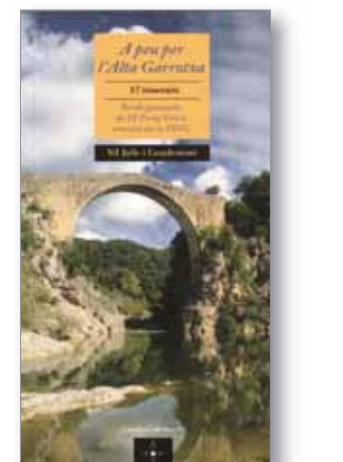
Edita: IEC – Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Barcelona (2009)
278 pàgines, amb il·lustracions

Alta Ruta del Pirineu Vasco (La Gran Travesia por las cimas pirenaicas)

Santiago Yaniz

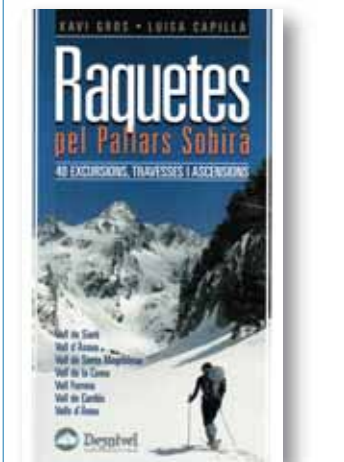
Edita: Sua edizioak, Bilbao (2010)
88 pàgines, amb il·lustracions

A peu per l'Alta Garrotxa

Nil Jaile i Casademont

Edita: Cossetània Edicions, Valls (2010)
[Col·lecció Azimut, 110]
192 pàgines, amb il·lustracions

Raquetes pel Pallars Sobirà

(40 Excursions, traveses i ascensions)

Marcel Costa - Jordi Mazon

Edita: Editorial Desnivel, Madrid (2009)
288 pàgines, amb il·lustracions

Espai CEC

52a edició del Ral·li CEC d'esquí de muntanya

El proper 11 d'abril el Centre Excursionista de Catalunya organitza el 52è Ral·li CEC d'esquí de muntanya a la vall de Conangles. La nostra més tradicional cursa d'esquí de muntanya puntuarà per la Copa Catalana i per la Copa Petits Pirineus, competició encadrada als menors de 18 anys de Catalunya, el País Basc i França.

PEP OLLER

La positiva experiència de l'any passat ha fet que la cursa tornés novament a la vall de Conangles. Enguany, l'equip organitzador ha plantejat un recorregut de 3.000 m de desnivell positiu acumulat per atreure els millors i més forts corredors d'esquí de muntanya, que acostumen a córrer desnivells de 2.000 m en competicions oficials.

Tot i voler fer la cursa amb més desnivell del calendari de competicions estatal, el ral·li també vol continuar amb el seu tarannà popular; per això, també es marcaran itineraris de 2.000 m i de 1.000 m de desnivell positiu perquè tothom pugui venir a gaudir de l'esquí de muntanya.

ARXIU CEC

Excursionisme

La 41a renovació de la Flama de la Llengua Catalana

F. BEATO

El 7 de febrer passat va arribar al monestir de Montserrat la Flama de la Llengua Catalana, esdeveniment enguany organitzat pel Centre Excursionista Montclar de Sant Feliu de Guíxols.

Els actes s'iniciaren el diumenge 24 de gener, amb l'encesa de la Flama, davant de la tomba de Pompeu Fabra al cementiri de Prada de Conflent. A partir del dilluns 25 de gener i fins el divendres 5 de febrer, a Sant Feliu de Guíxols s'organitzaren un seguit d'actes, com ara concerts de música catalana, de cant coral, d'havaneres, de rock català, trobades de punteres, audicions de sardanes, passejades de gegants, presentacions de llibres, etc., en els quals participà una part important de la població, des de les escoles, grups de joves i diverses entitats que donaren a conèixer el compromís de l'excursionisme amb la llengua catalana.

El dissabte 6 de febrer un grup d'excursionistes del CE Montclar sortiren amb autocar de Sant Feliu de Guíxols per portar la flama fins a Monistrol de Montserrat, on fou dipositada a l'ajuntament d'aquesta població. L'endemà, la flama sortí de Monistrol, i a peu, es va pujar fins al monestir de Montserrat, on va ser rebuda a l'entrada de la basílica, en nom de la comunitat benedictina, pel pare abat Josep M. Soler. En el decurs de la celebració religiosa, la flama

ma fou situada en un lloc destacat de l'altar i en acabar, es va encendre la llàntia de l'atri, amb la presència del pare abat i el president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.

Tot seguit, una gran part dels assistents pujaren a la sala d'actes del monestir on es varen fer una sèrie de parlaments a càrrec de Jordi Mir, historiador i lingüista; Anna Maria Geli, rectora de la Universitat de Girona; Daniel Planas, president de la FEEC i Jordi Vilà, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. Seguidament, la Coral Cypsella del Centre Excursionista Montclar va oferir un concert de cant coral.

Aquest any, més de 300 excursionistes de diverses entitats del Principat participaren en la 41a Renovació de la Flama de la Llengua Catalana.

Francesc Beato

Alpinisme

18è Piolet d'Or del 7 al 10 d'abril a Courmayeur i Chamonix

La 18a edició dels piolets d'or tindrà lloc el proper mes d'abril als peus del Mont Blanc, a Courmayeur i Chamonix. En aquesta edició, reforçada per la nova dinàmica engegada el darrer any, que vol premiar més l'ètica, l'estil i els valors de la cordada que no pas la dificultat, acollirà alpinistes de tot arreu en un marc festiu. Conferències, debats, projeccions i reunions, a més d'altres esdeveniments culturals, tindran lloc tant a Chamonix com a Courmayeur.

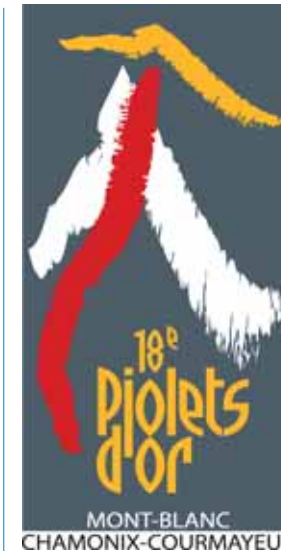
Enguany els organitzadors volen homentajar Reinhold Messner per la seva vida dedicada a l'alpinisme. La seva fita potser més coneguda és la de ser el primer alpinista en pujar els catorze vuitmils del món, però la seva carrera ha anat més enllà, i no només ha coronat 18 vegades els cims més alts del món, sinó que a més ha transgredit en diverses ocasions les normes acceptades fent gegantines passes cap al desconegut.

Els nomenats al Piolet d'Or per les millors activitats d'aquest any són:

1. Denis Urubko i Boris Dedechko
Via Kazakh Dedechko-Urubko.
Cho Oyu (8.201 m), Nepal.
Desnivell: 2.600 m.
Dificultat: M6, 6b, A2/A3.
Dates: del 11 al 15 maig del 2009.
Van obrir una via directa en estil alpi en la cara sud-est d'aquesta muntanya. Fou el 14 vuitmil d'Urubko, tots sense oxigen.

2. Nick Bullock i Andy Houseman
Via Bullock-Houseman.
Chang Himal (6.750 m), Nepal.
Desnivell: 1.800 m.
Dificultat: M6.
Dates: del 29 al 2 novembre del 2009.
Aconsegueixen en cinc dies d'estil alpi la primera ascensió de la cara nord del Chang Himal (zona del Kanchenjunga).

3. Mikhail Mikhailov i Alexander Ruchkin
Via Carte Blanche.
Gongga Nord-oest (6.134 m), Xina.
Desnivell: 1.100 m.
Dificultats: 6c en lliure, mixta i gel 75°.
Dates de l'ascensió: abril 2009.
Aconsegueixen la primera ascensió

d'aquest cim de Sichuan. Cinc jornades en paret amb fins a 6c, trams d'escalada mixta i zones de gel de fins a 75°. Guardonada amb el Piolet d'Or rus.

4. Jed Brown, Kyle Dempster i Bruce Normand
Via The Great White Jade Heist.
Xuelian Feng (6.422 m), Xina.
Desnivell: 2.650 m.
Dificultat: WI 5, roca V°, M 6.
Dates: 26 al 30 agost del 2009.
En cinc dies els americans obren via al cim oest del Xuelian Feng (Tien Shan xinès), una ruta de 2.650 m de longitud. Segona ascensió a la muntanya, després de la japonesa de 1990.

5. Vitaly Gorelik i Gleb Sokolov
Via Sokolov / Gorelik. Pic Pobeda (7.439 m), Kirghizistan.
Desnivell: 2.400 m.
Dificultat: ED.
Dates: 20 a 29 agost 2000.
Obren una difícil via a la nord del Pobeda, el sostre del Tien Shan. Escalar en estil alpi un pilar de 2.400 m en 7 jornades i mitja, més un dia i mig de descens, enmig de males condicions meteorològiques. Nombrosos llargs de gel negre i mixt delicats. Els russos Gorelik i Sokolov (de 56 i 42 anys) van participar en l'expedició que va obrir en estil pesat la cara oest del K2 el 2007.

Més informació a: www.pioletsdor.org

Pirineus

Ecoturisme a Andorra
Nou itineraris per paratges únics

Andorra Turisme SAU va posar en funcionament l'estiu passat el projecte «Itineraris ecoturístics». La prova pilot que es va iniciar al mes de setembre i fins principis de novembre va comptar amb nou itineraris que et permetien descobrir paratges únics d'algunes parròquies del país.

A causa de la bona acceptació d'aquest projecte, aquest any s'amplia fins a un total de 17 itineraris que permeten descobrir el medi natural andorrà en les valls de totes les parròquies.

Els itineraris ecoturístics que es proposen tenen per objectiu donar la oportunitat de descobrir la flora i la fauna del Principat d'Andorra amb rutes guiades i grups reduïts que han de permetre descobrir els secrets de la natura dels diversos paratges i aprendre els valors de la conservació de la natura.

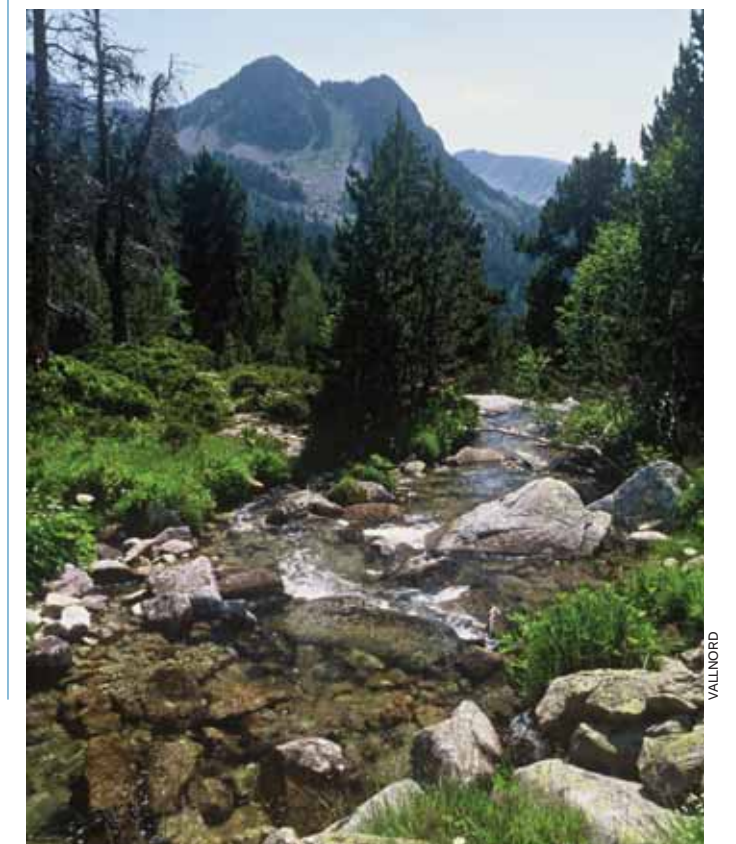
Les rutes es poden fer des del mes de maig fins a finals d'octubre i tenen diferents nivells de dificultat segons les necessitats de cadascú.

Una combinació perfecta amb aquest itinerari és la visita als museus etnogràfics de país que permetran al visitant descobrir la història del país, i assaborir la gastronomia de muntanya amb molts dels productes

típics andorrans.

Les rutes que es realitzen a cada parròquia són les següents:

- **Vall d'Incles:** les aigües tortes del Siscaró i el darrer nou vint a Canillo, la marmota.
- **Encamp:** circ de Pessons, els bosc del Campeà, l'Alt del Griu i la collada de Beixalís.
- **Parc Natural de Sorteny:** ocells, papallones i zones humides; fauna i flora subalpina i alpina; paisatges de circs glacials i boscos vells.
- **Parc natural del Comapedrosa:** tomb al riu Pollós, ascensió al Comapedrosa i pla de l'Estany.
- **Andorra la Vella:** la vall d'Enclar.
- **Sant Julià de Lòria:** el camí del blat, el camí del pastor, el camí del mestre d'obres i el camí dels llenyataires.
- **Escaldes-Engordany:** la vall del Madriu-Perafita-Claror (Patrimoni de la Humanitat) l'itinerari de Fontverd. Els comuns han posat a disposició dels diferents itineraris els seus guies experts i titulats en muntanya. Aquests han rebut en els darrers dies una formació per part d'un equip de biòlegs andorrans que els han permès ampliar els seus coneixements relatius a la flora i fauna de cada vall.

VALLNORD

Curses de muntanya

Campionats del món d'esquí de muntanya Canillo 2010

WWW.CANILLO2010.ORG

Andorra celebrava del dissabte 27 de febrer al 6 de març el Campionat del món d'esquí de muntanya, que va tenir lloc a les estacions d'esquí d'Arcalis, Soldeu, el Tarter i Grau Roig. Amb una participació de 23 països, després de la inscripció de tres equips de darrera hora: Corea del Sud, Eslovàquia i Alemanya. L'esdeveniment va mobilitzar a més de 400 persones, entre corredors i tècnics. El Campionat consta de quatre proves bàsiques: la Vertical Race, la cursa individual, la cursa per equips i els relleus.

El ceretà Kilian Jornet va guanyar la primera prova dels Campionats del món, la Vertical Race, que va tenir lloc al Tarter, amb un temps de 39:50 minuts, revalidant així el títol de campió del món en aquesta especialitat. L'italià Dennis Brunod va quedar segon, amb 7 segons més, i el francès Florent Perrier va completar el pòdium amb un temps de 40,04 minuts. En la categoria de sènior femení, el pòdium va estar format per la italiana Roberta Pedranzini, la francesa Laetitia Roux i la italiana Francesca Martinelli. La catalana Mireia Miró es va quedar fora del pòdium per només 20 segons.

En la cursa individual els corredors Florent Troillet i Laetitia Roux van ser els vencedors que es va celebrar a Grau Roig. Troillet va completar el traçat en 1:30 hores, després d'avançar en l'última baixada al català Kilian Jornet, que va arribar a la meta només cinc segons més tard. Les

condicions meteorològiques van condicionar el recorregut, que es va haver de reduir a tres ascensions de les quatre previstes.

El divendres 5 de març, tot i el mal temps, es va poder completar tot el recorregut inicial, el més llarg del campionat que Didier Blanc i Florent Perrier van guanyar amb només 2h 14 minuts. Dos minuts més tard arribava l'equip suís format per Florent Troillet i Martin Anthamatten, seguits per l'equip italià Lenzi-Holznet. Kilian Jornet i Marc Pinsach van arribar vuitens. En noies, la parella Martinelli-Pedranzini va arrasar completant el traçat en 2h 50 minuts, nou minuts per davant de les suïsses. Mireia Miró i Gemma Arró van arribar en quarta posició.

La darrera prova, els relleus, va estar marcada pel domini absolut dels equips italians que es van endur l'or en totes les categories que va tenir lloc a Soldeu sota un sol radiant, demostrant d'aquesta manera que tenen el millor equip d'esquí de muntanya del món.

D'aquesta forma acabaven els Campionats del món, amb Itàlia com a vencedors per punts, seguits de França, Suïssa, Espanya, Andorra i Àustria.

L'acte de lliurament de medalles del darrer dissabte va acabar amb un reconeixement especial a tots els voluntaris dels campionats, i amb la cessió de la batuta dels campionats a Itàlia, el país que organitzarà els mundials d'aquí a dos anys.

2ª Cursa de la Lluna. Crono-escalada nocturna al Puigmal

PEP HUBACH

Aquest darrer cap de setmana 268 persones van agafar el cremallera que pujava a Núria per viure la festa que el Centre Excursionista de Catalunya i Vall de Núria van proposar als amants de la muntanya. La crono-escalada popular al Puigmal amb esquís de muntanya prevista per dissabte al vespre es va veure truncada per les condicions meteorològiques, que van fer impossible l'ascensió. Dissabte al migdia va començar a ploure de 2.500 m en avall, cosa que va desestabilitzar el mantell nival i va augmentar el risc d'allaus. Per tant, el comitè organitzador, que va intentar seguir amb el recorregut inicial fins a l'últim moment, va haver de plantejar finalment una cursa per les pistes d'esquí de Vall de Núria mantenint un desnivell superior als 800 m.

Amb la neu humida i pesada, els 188 participants de la cursa van haver de pujar tres vegades un desnivell de 288 m i baixar sempre per la mateixa pista. Així, la cronoescalada es va convertir en una cursa tècnica on el canvi de pells i l'estat de la neu van posar a prova l'experiència dels corredors i van determinar el pòdium.

Finalment, Joan Maria Vendrell de l'Esquí Club Camprodon va quedar primer; va arribar a la meta en 43'40", seguit del seu company de club, en Pau Costa, amb 44'18" i del guanyador de la cursa de l'any passat, Agustí Roc, amb 44'21". En la categoria femenina, la primera en arribar va ser Pilar Quesada, del Club Peñalara madrileny, amb 1h 02'11", seguida d'Anna Comet, amb una diferència de poc més de 4 minuts, i la tercera fou Elisenda Genís, de la Unió Excursionista de Vic, amb 1h 10'05".

Com a espectadors de la cursa, en plena muntanya hivernal de nit i amb el caliu i l'ambient, les 73 persones que, amb les raquetes a la mà, van venir a la passejada van poder fer una petita volta per l'estació de Núria i van poder animar als corredors en pujades i baixades. Sense voler-ho, la cursa es va convertir en un espectacle visual molt atractiu per als espectadors, que veien passar els corredors amb els llums frontals a tota velocitat amunt i avall per tot Núria.

Més informació:
<http://cursalluna.cec.cat>

ANNA CAMPECIOS

Rutes d'alta muntanya

La ruta Carros de Foc celebra el desè aniversari

Aquest estiu es compleix el desè aniversari de Carros de foc, que ja s'ha convertit en una de les rutes d'alta muntanya, que va de refugi en refugi, més trepitjades del Pirineu. Per això els seus organitzadors han preparat un petit programa d'activitats addicionals en diverses modalitats de fer la travesa, pensades per a tot tipus de d'excursionistes.

• Carros de Foc Open

Importants descomptes per als que facin la travesa al juny o al setembre. Forfet gratuït per als nens fins als 16 anys. Tots els que acabin la modalitat Foc Open estaran convidats al forfet de la travesa Pass'Aran, la novetat de

la temporada. Un recorregut sense fronteres que es desenvolupa en territori francès i aranès.

• Carros de Foc Sky runner

Itinerari clàssic.

• Carros de Foc Sky runner Plus

Aquesta modalitat afegeix a la Sky Runner tradicional 1.200 m de desnivell positiu i 16 Km. de recorregut. Apte només per als que hagin estat capaços en anys anteriors d'acabar la Sky Runner en menys de 16 h.

• Carros de Foc Sky Aran

És un recorregut pensat per als que prefereixin un itinerari més curt. La Sky Aran discorre per la part nord del recorregut habitual de Carros de Foc, a la comarca de la Vall d'Aran. La sortida s'efectuarà al pont de Ressec (Valarties) i l'arribada serà al mateix punt, després de passar pels refugis de Restanca, Colomers i Saboredo. 2.000 m de desnivell positiu i 30 km de recorregut.

• Atrapeu l'Ogre

Del 15 al 31 Juliol. Al juliol podreu treure un bitllet d'anada i tornada per enfrontar-vos al ogre cara a cara, mirar-lo als ulls i dir-li: «No em fas por. Ets només un munt de blocs que em portarà al més alt: et vull conèixer i compartir amb tu el plaer del sofriment...». 1.360 m de desnivell positiu i 12 km de recorregut.

Escalada esportiva

Primer pas cap al reconeixement de l'escalada com a esport olímpic

STEVE WOODS

requisits que estableix la carta olímpica i per aconseguir els suports necessaris dels membres de l'assemblea del Comitè Olímpic Internacional, que es reuniran al 2013 per decidir quines seran les disciplines esportives per als jocs del 2020.

Per aconseguir aquest suport la Federació Internacional d'Escalada Esportiva intentarà augmentar els seus esforços per fer les competicions d'escalada més visibles. Per això se celebraran els Campionats del Món en anys consecutius, mentre que fins ara se celebraven en anys alterns.

Un aspecte determinant és el nombre de països participants en els campionats del món, ja que els paràmetres del COI determinen que les disciplines olímpiques han de reunir almenys a 75 països en els seus campionats del món. Al mundial celebrat a Avilés el 2007 hi van ser presents 53 països, mentre que a Xina 2009 hi van participar poc més de 40.

El president de la IFSC, Marco Maria Sclaris ha dirigit una missiva pública a la comunitat mundial d'escaladors sota el títol de *Keep on climbing!* (seguiu escalant!), en què insta emotivament a tot el col·lectiu d'escaladors a seguir explorant i escalant noves vies per entrar en el somni olímpic del 2020.

El reconeixement de l'escalada com a futura disciplina olímpica ha fet un pas important en la 122a sessió del COI celebrada a Vancouver aquest mes de febrer. Les possibilitats reals de la inclusió de l'escalada en els Jocs Olímpics del 2020 estan condicionades per complir rigorosament tots els

APARTAMENTS RURALS

LARRAGO

Descansar enmig de la natura

Barrio Golerri nº18, San Bartolome
48350 Busturia - Bizcaia
944 654 413 - 699 797 782
info@larrago.com - www.larrago.com
P. de contacte: Saioa Uriarte

Publicacions

L'APPEC presenta la nova publicació *Catalan Magazines*

L'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) va aprofitar la seva presència a la Fira Internacional d'Idiomes Expolangues de París, que va començar el 3 de febrer passat, per presentar la nova publicació *Catalan Magazines*. La revista *Catalan Magazines*, que es pot adquirir online, recull articles ja publicats en diverses capçaleres de l'APPEC amb una traducció a l'anglès. Aquesta publicació serà trimestral i es podrà adquirir a través del quiosc digital de l'APPEC (www.quiosc.cat).

Aquest nou projecte mostra la qualitat de les revistes en català i busca establir vincles amb altres publicacions i entitats de l'exterior. A més, segueix la línia de treball de l'APPEC, que s'ha centrat en l'aposta per les noves tecnologies com a mitjà per ampliar la difusió de les publicacions que en formen part.

El català, llengua d'honor a Expolangues 2010

La Fira Expolangues rep aproximadament 25.000 visitants i compta amb la participació de més de 60 llengües.

Aquest any, la convidada d'honor és la llengua catalana, la participació de la qual ha estat organitzada per l'Institut Ramon Llull amb el lema «El català llengua de 10 milions d'uropeus». Heus aquí l'inici d'aquest document:

L'objectiu d'Expolangues és presentar les diverses possibilitats d'aprendre un idioma i informar sobre les cultures, les característiques lingüístiques i els programes d'educació de les llengües que hi participen. Representa un punt de trobada dels professionals, els editors, reporters, etc., però també de les editorials i les institucions implicades en l'ensenyament i l'aprenentatge de les llengües.

Muntanya al *Catalan Magazines*

La revista *Muntanya* també s'ha adherit a aquest projecte i ha presentat un reportatge de producció pròpia, publicat en el nº 884 (agost 2009) sobre una expedició espeleològica a l'illa Madre de Dios, a la Patagònia xilena, obra de l'espeleòleg i fotògraf del l'ERE del CEC, Roger Rovira. Podeu llegir aquest treball a les pàgines 96-105 de *Catalan Magazines*.

Material tècnic de muntanya

SPOT: un petit aparell que et pot salvar la vida

La majoria dels amants de la natura, quan estem al camp d'aquest país, constatem que, sovint, no hi ha cobertura de mòbil. És de sobres conegut que les empreses de mòbils centren els seus esforços en crear i mantenir una xarxa de cobertura centrada en les grans poblacions i vies principals de comunicació. En cas d'accident a la muntanya, hi ha moltes possibilitats de que no puguem comunicar-nos pel telèfon convencional. Per als amants dels viatges a terres més llunyanes i exòtiques aquest problema encara és molt més greu, atès que en molts països la cobertura és molt reduïda.

La solució pot ser, o bé portar un telèfon de comunicació via satèl·lit, el qual és bastant car, sobretot de manteniment. Una altra solució molt més econòmica és portar un SPOT. És un petit aparell que porta un GPS i pot enviar missatges via satèl·lit, amb la qual cosa la cobertura està assegurada a pràcticament arreu del món.

El funcionament és molt senzill, només cal escollir la persona o persones que vols que rebin els teus missatges, ja siguin via sms o e-mail (o les dues coses). Té tres botons els quals envien un missatge amb les teves coordenades i la situació al Google Maps. El primer botó envia un missatge comunicant que estàs bé. El segon, envia un missatge dient que tens problemes, i el tercer botó envia un missatge d'urgència al 911 o al 112, segons al país on estiguis, perquè organitzin el teu rescat (també als teus contactes).

L'aparell mesura 111 x 69 x 44 mm i pesa només 200 g. El seu preu és molt econòmic: 150 € (més despeses d'enviament i una quota anual de 99 €, que inclou missatges il·limitats arreu del món). Al lloc web de l'empresa ERZIA-SAT podeu trobar informació més detallada sobre aquest

aparell i servei que ofereixen: <http://www.erziasat.com/productos/lo-calizacion-y-navegacion>
Albert Martínez

FE D'ERRADES

Per un error d'edició, en el nº886 (febrer) de la revista *Muntanya* vam escriure el titular a la portada "Els germans Angusto", quan és clar que es tracta de pare i fill, i no pas de germans, tal com es pot llegir a la pàgina 26 en l'excel·lent article de David Vilaseca Basco "Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade".

Vicenç Muñoz, delegat de Patrimoni del Centre Excursionista Montserrat, ens ha fet notar algunes errades sobre la notícia del Xalet Refugi de Rasos de Peguera, que vam publicar a la pàgina 48 dins de la secció "La motxilla de muntanya" del mateix número. Li agraïm la col·laboració i demanem excuses pels errors. Concretament, les errades feien referència a la caixa informativa, la qual tornem a escriure correctament:

Nom:
Xalet Refugi Rasos de Peguera (Centre Excursionista Montserrat).

Castellar del Riu. Berguedà.
Informació i reserves:

Joan Parera
Tel: 616 037 928
<http://centreexcursionistamontserrat.cat/refugi-rasos-de-peguera/xaletrefugi@centreexcursionistamontserrat.cat>
C.E. Montserrat
Tel: 938 755 312

Places:

40 Places, dormitori general amb lliteres, dormitoris de 3, 4, 6, 8 persones. En absència de guarda hi ha refugi lliure.

Període d'obertura:

Tots els cap de setmana de l'any; la resta cal fer reserva.

Serveis:

Electricitat, dutxa aigua calenta, estufa de llenya, llar de foc, cuina lliure de gas butà, petita biblioteca, jocs de taula. Els dormitoris estan equipats amb matalassos i mantes.

Emma Roca, l'aventura de la muntanya al màxim nivell

Licenciada en bioquímica per la UAB, bombera professional de la Generalitat de Catalunya des del 2000, i actualment especialista GRAE. També ha impartit classes de biofísica i bioquímica a la Fundació Universitària del Bages als estudiants de fisioteràpia i podologia. Ha competit en triatlons, duatlons, maratons de muntanya, esquí de muntanya i sobretot raids, la seva gran passió, on el 1998 va ser 6a al Camel Trophy de la Patagònia. Organitza des de fa més de set anys un raid exclusiu per a dones, el WIAR (Women International Adventure Race). El seu palmarès és extens. Només en raids amb l'equip Buff Coolmax durant el 2007 ha guanyat dues proves de copa del món (Brasil i Espanya), ha quedat 4a al Campionat del Món a Escòcia, campiona d'Espanya de raids i guanyadora de la Copa d'Espanya. En l'àmbit de maratons de muntanya va guanyar la de l'Aneto (1998); 2a a la KIMA (2000); Campiona d'Europa (2001); 3a a la Copa del Món (2002); en duatló ha quedat campiona d'Espanya de llarga distància (1998); subcampiona d'Espanya (1999); campiona de Catalunya (2000 i 2001); 1a a la duatló del Puigmal (2004); en esquí de muntanya fou campiona d'Espanya (2003 i 2004); campiona d'Espanya per parelles (2002, 2005 i 2006) i 3a de la Copa del Món individual (2005) o 3a de la Copa del Món per parelles (2007).

parar per una infecció als peus molt greu del David, el meu marit, cosa que va fer que patís doblement.

¿Què sents quan ets al límit de les teves forces en plena competició?

Que mai s'ha de tirar la tovallola. A mi em costa molt abandonar quan estic fent una competició, perquè penso que una persona quan ho dona tot no està obligada a més, però alhora ha d'aconseguir arribar als seus objectius encara que costi i sempre amb un marge de seguretat. Sóc perfeccionista i tossuda, m'agrada fer les coses bé i intento dins la humilitat possible aprendre dels errors i reconduir situacions per fer-les acabar amb èxit si es pot.

Ets esportista i mare, ¿com ho portes?

És difícil compaginar horaris i arribar a tot amb la mateixa exigència que abans de ser mare. Però per altra banda compensa el fet de tenir unes personetes que són la meitat de tu i que omplen un espai que mai et pensaves que el necessaries tant. Amb tot, no he deixat d'entrenar, competir i treballar després dels parts.

¿Per què t'has dedicat amb tanta intensitat a la competició?

Sempre he tingut la sort d'aconseguir feines que m'han donat temps lliure per entrenar. I com que he pogut mantenir una bona forma física, competir sempre m'ha vingut de gust. Des de petita he estat molt competitiva i m'ha agradat a cada prova superar-me a mi mateixa. Entrar al cos de bombers m'ha permès gaudir d'una feina que omple molt i alhora et permet disposar

de temps lliure, i jo l'he dedicat a la meva principal passió: l'esport, sempre però d'una manera amateur i sense guanyar-me la vida. Quan amb el David hem volgut, hem viatjat per tot el món fent raids d'aventura amb l'equip Buff i quan ha cridat a la porta la maternitat ens hi hem posat de ple amb un resultat excepcional, tres fills en menys de tres anys.

¿Recomanaries aquest esport a tothom o només és apte per una reduïda elit?

És un esport molt exigent tant físicament com mentalment, que requereix un domini de bastants disciplines esportives: córrer, bicicleta, remar, escalar, orientació, etc. És la suma de molts esports que el fan molt atractiu. Sempre penso que els raids d'aventura són la jubilació ideal d'aquella gent que sempre ha fet activitat a la natura i ja està cansada de competir sempre amb el mateix. Els raids et donen una vivència única pels llocs on es desenvolupa i permeten que donis el millor que tens compartint-ho amb un equip de persones que tu has escollit. Es barreja aventura, companyonia, duresa tècnica i física, expedició...

¿Com ha canviat la participació de la dona en els esports de muntanya en els últims 15 anys?

Per sort de mica en mica hi ha més dones que participen i les línies de sortida en maratons de muntanya, duatlons o triatlons ja és un grup bastant nombrós. Però per a mi i per a les altres encara és insuficient, i el reconeixement que se'n fa en l'àmbit d'organització i premsa és molt deficient. Les dones sempre estem en segon terme quan es donen classificacions o premis en metàl·lic. Costa que se'ns valori amb la mateixa professionalitat i qualitat que un home. Han passat ja més de deu anys des que vaig començar a competir i les coses han canviat poc. ¡Que lent va tot!

¿Les dones teniu més facilitat a l'hora d'aconseguir patrocinadors per les activitats d'alt nivell?

No necessàriament. És cert que quan vam començar a córrer raids venia el fet de ser un equip completament femení, però també ha de caure en gràcia l'esport que fas a qui demanes patrocinis independentment del gènere. I el que miren més és la repercussió mediàtica, que ara per ara és molt minsa en esports que no són el futbol... ¡el «menjaoportunitats» ho acapara tot!

Trobareu *Catalan Magazines* a:
<http://escat.zinio.com/reader.jsp?issue=416115970&o=ext>

Les tines de la vall del Flequer

- Aparcament Vall del Flequer
- Tines del Bleda
- Tines de l'Escudellet
- Tines del Ricardo
- Balmes Roges

habitats i en l'època de la verema era important no perdre'n gaire.

Itinerari:

0:00 h A l'alçada del km 3 de la carretera que va de Pont de Vilomara a Rocafort, a la dreta, es pot veure un indicador amb el títol «Tines de la Vall del Flequer». Aquí s'inicia una pista que, després de creuar el torrent, s'eixampla formant un petit lloc per deixar el vehicle. El camí comença a pujar deixant a l'esquerra la pista que porta a la casa de can Oristell.

s'hi guardaven els estris de feina i hi havia la premsa. Es deixa enrere aquesta construcció i s'avança per un corriol que va seguint la vall amunt.

0:50 h Les tines de l'Escudellet són un

Tines del Bleda.

ALFRED MONTSERRAT

La vall del torrent del Flequer, tributari al Cardener pel seu marge esquerre, es desenvolupa d'est a oest entre la serra de Puig Gili i el Montgròs. Seria un curs d'aigua més si no fos per la gran quantitat de tines que es troben al seu pas. A ambdós marges de la vall es localitzen tota una sèrie de construccions, dels segles XVIII i XIX, que eren utilitzades per guardar, trepitjar, premsar i fermentar el raïm de les vinyes de la zona. S'ha de tenir en compte que en aquells temps la comarca de Bages era una de les principals productores de vi. Es creu que el motiu d'aquestes construccions es devia a la necessitat d'estalviar despeses i temps, ja que la majoria de les vinyes es trobaven allunyades del nucli

0:10 h Des de una tancada corba a la dreta surt un corriol que porta fins a les primeres tines. Son les d'en Bleda. Des de fora es veuen unes casetes quadrades, però en acostar-nos això només és la part alta d'uns dipòsits que habitualment estan col·locats sobre un marge, això fa que la part de baix d'aquests sigui accessible per tal de buidar-los. De nou a la pista es baixa fins a creuar el torrent. Per la banda contrària de la vall cal començar a pujar fins a trobar un nou indicador. Aquest porta a un interessant grup de tines.

0:30 h Son quatre tines amb les seves corresponents barraques de pedra seca, on a part de protegir la boixa, o sigui, el lloc per on sortia el vi, també

altre important grup d'aquest tipus de magatzem de vi. Son onze tines —quatre i set— amb els seus corresponents annexos. Les cabanes de pedra seca també eren utilitzades per fer-hi curtes estades, ja que de vegades la casa pairal o el poble quedava lluny de la vinya. Se segueix la pista fins a creuar el torrent del Flequer i es continua riera amunt.

1:15 h A l'altra costat del torrent es poden veure les tines del Ricardo. Per l'esquerra es deixa la pista que va a Rocafort. Per la dreta el camí segueix el curs d'aigua. Es travessa diverses vegades el torrent i s'arriba a una bifurcació. Per la dreta l'itinerari comença a pujar amb més força fins a trobar un altre desviament.

Temps de camí:

3 h 10 min.

Desnivell:

350 m.

Dificultat:

Fàcil.

Cartografia

Bages. Institut Cartogràfic de Catalunya. Escala 1:50.000.

1:25 h Per l'esquerra es va pujant fins arribar a la carena. Sense deixar-la es desemboca a una pista. Per l'esquerra s'aniria al Puig Gili (623 m). Cal prendre la dreta. El camí baixa.

1:50 h Trecall a l'esquerra. En un moment s'arriba a les tines de les Balmes Roges. Aquest és un altre interessant grup de tines caracteritzat per estar construïdes a raser d'una àmplia balma que les protegeix com a teulada. Tenen adossades alguna cabana de pedra seca i tot el conjunt es troba encerclat per un mur. S'ha de retornar al camí que s'ha deixat a l'última bifurcació, per iniciar la tornada.

2:40 h Es va desfent la ruta fins a passar de nou per les tines del Ricardo. Una mica més endavant, es deixa a l'esquerra el camí que porta a les de l'Escudellet i es continua baixant per la pista que passa per el marge dret del torrent del Flequer. Des d'aquí hi ha una vista enlairada de les primeres tines que s'han visitat, l'Escudellet i del Bleda.

3:10 h Arribada al punt de sortida.

ALBERT MARTÍNEZ

¿T'estimes la Muntanya?
Doncs, et donem el seu telèfon:

933 152 311

Truca ara, subscriu-t'hi i aprofita aquests avantatges:

6 números +
frontal Petzl TIKKA PLUS ²

24 €

(enviament gratuït)

TIKKA PLUS ²

- Llanterna frontal 1 LED potent, 1 LED vermell i cinc modes d'il·luminació (3 fixos, 2 intermitents)
- 2 fonts lluminoses: 1 LED blanc potent (50 llúmens) i 1 LED vermell per a visió nocturna o senyalització.
- Autonomia de 140 hores.
- Valorada en 36 €

Números endarrerits ¿Te'n falta cap?

Oferta especial 6 números 18 €

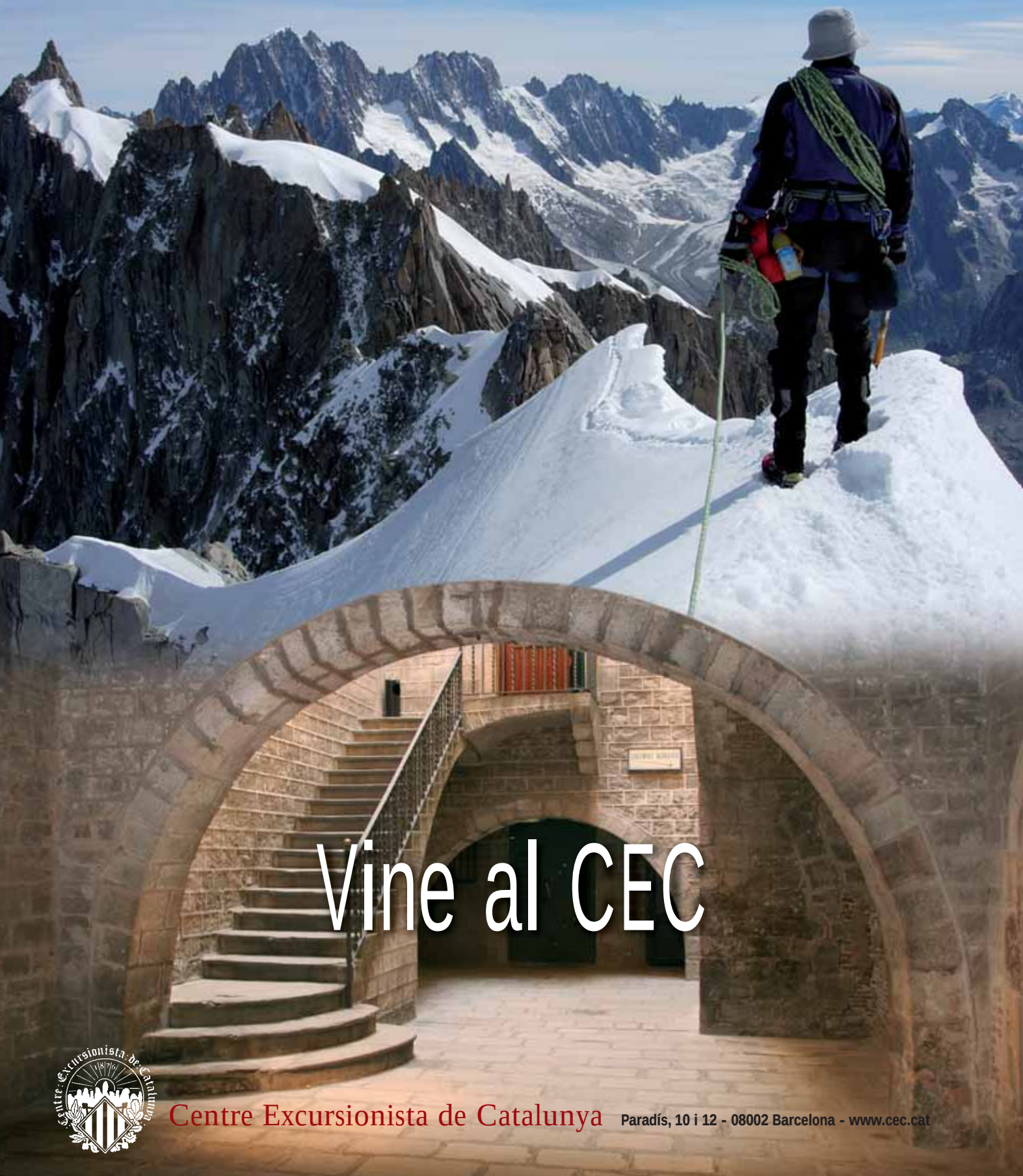
Centre Excursionista de Catalunya

De dilluns a divendres, de 9:00 a 13:00 i de 16:30 a 21:30.

Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat

La muntanya no té límits

Les nostres activitats tampoc

Vine al CEC

Centre Excursionista de Catalunya

Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat